

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

LINGVOREÁLIE VE VÝUCE RUSKÉHO JAZYKA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jana Matvijáková

Učitelství pro 2. stupeň, obor RJ – OV

Vedoucí práce: Mgr. Milena Rykovská, Ph.D.

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 30. června 2013

.....
Vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své diplomové práce Mgr. Mileně Rykové,
Ph.D. za věnovaný čas během vedení práce a cenné rady.

Obsah

Úvod.....	1
1. Lingvoreálie	2
1.1 Představení lingvoreálií	2
1.2 Reálie, lingvistika, lingvoreálie, kulturologie a lingvokulturologie	7
1.3 Srovnání reálií, lingvistiky, lingvoreálií, kulturologie a lingvokulturologie	9
1.4. Knihy, učebnice a slovníky lingvoreálií.....	10
1.5. Představitelé lingvoreálií	13
1.5.1 Jevgenij Michajlovič Vereščagin	14
1.5.2 Vitalij Grigorjevič Kostomarov.....	14
1.5.3 Jefim Izrailevič Passov.....	15
1.5.4 Jurij Jevgenjevič Prochorov	16
1.5.5 Eva Kollárová.....	17
1.5.6 Anatolij Leonidovič Berdičevskij	17
2. Analýza učebnic ruského jazyka z hlediska lingvoreálií.....	18
2.1 Поехали	18
2.2 Радуга по - новому	22
2.3 Времена.....	27
2.4 Эхо	32
2.5 Ruština pro pokročilé.....	35
2.6 Shrnutí.....	36
3. Pracovní listy.....	39
3.1 Город и спорт	39
3.2. Праздники и традиции.....	42
3.3 Питание.....	45
3.4 Фильм и театр.....	47
Závěr.....	49
Resume.....	50
Резюме.....	51
Seznam použité literatury	51

Úvod

Tématem mé diplomové práce jsou Lingvoreálie ve výuce ruského jazyka. Toto téma je mezi širokou veřejností poněkud neznámé a ve světě nové, přestože bylo poprvé zmíněno již ve 2. polovině 20. století. Mezi vědce a pedagogy se postupně rozšířilo, ale přesto lingvoreálie můžeme stále označit jako méně známý pojem.

Svou diplomovou práci věnuji lingvoreáliím Ruské Federace.

Cílem mé diplomové práce je představit lingvoreálie veřejnosti a nastínit různé pohledy a možnosti práce s tímto tématem. Výsledkem mé práce má být přehled poznatků o lingvoreáliích v Rusku a v učebnicích ruského jazyka v České republice a vytvoření několika pracovních listů pro lepší představu o výuce reálií.

Diplomová práce je rozdělena do tří částí. První, teoretická část, má seznámit čtenáře s různými pohledy na toto téma, srovnat lingvoreálie s jinými vědními disciplínami, ke kterým mají lingvoreálie blízko. K lepší orientaci ve světě lingvoreálií zde uvádím přehled nejvýznamnějších publikací v této oblasti, kam zahrnuji nejen publikace o lingvoreáliích, ale také učebnice a slovníky, které se tohoto tématu týkají. Na konci teoretické části se nachází přehled vědců, kteří se tímto tématem zabývají v Rusku a v dalších zemích Evropy, s jejich krátkými životopisy.

Druhá část je věnována analýze učebnic z pohledu lingvoreálií. Je zde rozbor toho, jak je toto téma obsaženo ve vybraných učebnicích ruského jazyka, se kterými pracují učitelé v českých školách a pomocí jakých metod jsou reálie předávány žákům ve školách.

Ve třetí části se nacházejí pracovní listy, které se týkají různých témat. Vzhledem k tomu, že téma lingvoreálií je velice obsáhlé, pracovní listy jsou vypracovány pouze k vybraným tématům. Tyto pracovní listy jsou aplikované na výuku, která probíhá s učebnicí „Времена“.

Diplomová práce slouží k seznámení s lingvoreáliemi a k návrhům, jak pracovat s tímto tématem.

V závěru práce se nachází použitá literatura a zdroje, se kterými jsem pracovala v průběhu vypracování mé diplomové práce.

1. Lingvoreálie

1.1 Představení lingvoreálií

Při výuce ruského jazyka se setkáváme s fakty, které pocházejí ze sociální nebo historické sféry nebo se týkají života lidí v dané zemi. Nesetkáváme se tedy pouze s gramatikou, lexikou nebo stylistikou. „Současně s výukou jazyka se musíme učit i kulturu daného národa – seznámit se s jeho historií, literaturou, ekonomikou, geografii, politikou země, s podmínkami života v zemi, s tradicemi a psychologií obyvatel této země. Komplex těchto podrobností můžeme označovat jako reálie, které se objevily v 80. letech 20. století. Metodiku výuky těchto podrobností již nazýváme lingvoreáliemi.“¹ Lingvoreálie jsou tedy velmi mladou vědní disciplínou, která se stále rozvíjí a pomalu se dostává do podvědomí lidí. Zároveň je to disciplína, která se zabývá širokým okruhem problémů výuky jazyka. V dnešní době se různými aspekty lingvoreálií zabývají různí vědci – lingvisté, psychologové, sociologové.

S termínem lingvoreálie se poprvé setkáváme v 60. letech 20. století. „Poprvé byl termín lingvoreálie použit v brožurě E. M. Vereščagina a V. G. Kostomarova „Lingvistické problémy reálií ve výuce ruského jazyka pro cizince“ v roce 1971. Vznik termínu byl spjat s vydáním knihy E. M. Vereščagina a V. G. Kostomarova „Jazyk a kultura.“ Zde se psalo o problému užívání reálií ve výuce jazyka a zároveň se objektem této disciplíny stalo seznámení studentů s novou kulturou. Protože jazyk a kultura spolu úzce souvisejí, bez jazyka by se kultura těžce prosazovala. Sami autoři však přiznávají, že termín lingvoreálie byl v těchto letech (do doby tzv. perestrojky) používán hlavně v souvislosti s pozitivními stránkami života. Proto museli tento obor po revoluci značně přeměnit, zvláště v pohledu na ruskou kulturu, která není již středem všeho, ale je sledována v kontextu evropských národů. Na konci 90. let přicházejí i s negativními stránkami – vinou, hříchy a pokutami u duchovních. Do té doby zcela nepřijatelné téma má dnes své místo v komunikačních zdrojích Rusů. Dalším novým tématem v ruské společnosti jsou také peníze, o kterých dříve nebylo zdvořilé mluvit, dnes je to však jedno z hlavních konverzačních témat. Ve svém díle také zmiňují, že nejde jen o výuku kultury, ale jde o předání kulturních cenností přes sémantiku ruských slov.

1 rflnet.narod.ru/linguostranoved.html

1.1 Představení lingvoreálií

Dále také můžeme říci, že se pod termínem lingvoreálie skrývá „obor reálií a přístup k výuce cizího jazyka. Avšak, seznámení se s kulturou jazyka, který se právě učíme, byl již v antické době jedním z hlavních cílů.“²

Pokud si osvojujeme cizí jazyk, v průběhu výuky dochází k osvojení si kulturních poznatků a k formulaci toho, jak chápeme mentalitu daného národa. Lingvoreálie se zabývají i tímto problémem. K seznámení se s kulturou vyučovaného jazyka dochází cestou srovnávání a neustálého oceňování poznatků a chápání jazyka, které jsme měli již dávno, s těmi, které jsme právě získali. Zároveň porovnáváme nové poznatky se znalostmi o naší zemi. „Nejdůležitějšími kritérii výběru národnostně-kulturního komponentu tématu k výuce cizího jazyka jsou kulturní cennost, typičnost, obecná známost a orientace na současné dění. Dále sem patří tematičnost a funkcionálnost.“³ Proto, abychom do výuky cizího jazyka zapojili národnostně-kulturní komponent, potřebujeme různé předměty, abychom si jazyk osvojili: autentické materiály jako jsou literární a muzikální díla a předměty, které jsou spjaté se životem v dané zemi nebo dostatečné ilustrace těchto předmětů. Takové předměty nejvíce přibližují studentovi cizí jazyk. Všechny znalosti o kultuře, historii, reáliích a tradicích se pozitivně odrážejí v motivaci učit se cizí jazyk. Bez ní si lze jen těžko představit, že bychom se učili jiný jazyk a dokázali ho pochopit ve všech sférách. V publikacích, které pracují s lingvoreáliemi, se můžeme setkat se články z historických epoch, ze života, se články o tradicích, svátcích, náboženství, politickém systému, obyvatelstvu, městech, rostlinách a zvěři, vzdělávání a jak je možnostech procestovat danou zemi.

Další lingvisté lingvoreálie chápou jako směr, který z jedné strany vyučuje jazyk a ze strany druhé dává možnost zjistit o dané zemi různé informace z různých oblastí. Hlavním cílem lingvoreálií je zajištění rozvoje komunikativní kompetence v mezinárodní komunikaci, předně pak zajišťuje rozvoj pochopení toho, co říká rodilý mluvčí a pochopení originálních textů. Lingvoreálie můžeme také chápat jako synonymum pro reálie vnitřní nebo reálie jazykové.

Základním objektem jsou základní znalosti o zemi vyučovaného jazyka. Lingvoreálie si kladou za hlavní úkol výuku těch jazykových problémů, které v kultuře národa vyučovaného jazyka obsahují nejvíce národních zvláštností, které se odlišují od kultury

2 МИХАЙЛОВА, Е. В.: *Лингвострановедение как аспект методики преподавания иностранного языка*, МБОУ.

3 МИХАЙЛОВА, Е. В.: *Лингвострановедение как аспект методики преподавания иностранного языка*, МБОУ.

1.1 Představení lingvoreálií

národa rodného jazyka. Předmětem se tedy stává takový jazykový materiál, který odráží kulturu země jazyka, který se právě učíme.

Lingvoreálie se zabývají:

1. Reáliemi, které označují předměty a děje, které jsou charakteristické pro danou kulturu

2. Konotativní lexikou – slovy, které se svým významem shodují s vyučovaným jazykem, ale které se odlišují ve významu kulturním nebo historickém

3. Lexikou fonémů – označování předmětů a dějů, které jsou podobné v kulturách, které stojí proti sobě, ale odlišují se národními zvyklostmi, funkcemi, které tyto předměty nebo jevy vykonávají. Bez tohoto označování můžeme nazvat vyučovaný jazyk mrtvým.

Dále můžeme lingvoreálie chápat jako didaktickou podobu sociolingvistiky, která rozvíjí myšlenku o potřebnosti spojení výuky cizího jazyka s výukou o kulturním a všedním životě rodilých mluvčích.

Nyní se vrátíme zpět k zakladatelům lingvoreálií v Rusku, E. M. Vereščaginovi a V. G. Kostomarovovi, kteří tuto formu výuky cizího jazyka pojali také takto: „Dvě národní kultury nikdy nemohou být zcela stejné. Vychází to z toho, že každá se skládá z národních a internárodních elementů. Soubor těch, které jsou stejné a soubor těch, které se rozcházejí, budou pro každou kulturu rozdílné.“⁴

Toto vyplývá i z rozdílnosti celého světa, kdy si je několik kultur podobných, ale zároveň jsou od jiných kultur zcela odlišné. Některé kultury se nemusí shodovat v žádném z elementů nebo mají jen velmi málo společného. Je to i díky rozdělení kontinentů, kdy se některé kontinenty neustále rozvíjejí v různých sférách, protože jsou dostatečně bohaté. Další kontinenty takové štěstí nemají, zaostávají za druhými a vznikají tak větší propasti v kulturní sféře, v životě lidí i ve vývoji jazyka.

V lingvoreáliích studenta obklopuje příroda a kultura. Díky těmto aspektům se rozvíjejí lingvistické znalosti a dovednosti, seznamují s konkrétními novými aspekty kultury nového jazyka. Student se také zaměřuje na neverbální prostředky komunikace a frazeologii, která mu pomáhá lépe pochopit rodilé mluvčí.

Podle názoru V. P. Furmanova, znalosti studenta můžeme rozdělit takto:

1. „Historicko-kulturní pozadí, které zahrnuje kulturu společnosti v průběhu historického rozvoje,

2. Sociokulturní pozadí,

4 rflnet.narod.ru/linguostranoved.html

1.1 Představení lingvoreálií

3. Etnokulturní pozadí, které zahrnuje tradice, svátky a životní styl země,

4. Pozadí, ve kterém se nacházejí informace o symbolice, znacích a zvláštностech cizojazyčného prostředí.“⁵

Učitelé se musejí soustředit na to, jaký materiál vybírají a z čeho čerpají poznatky o novém jazyce a kultuře. Všechny tyto poznatky musí odpovídat dosažené úrovni znalosti jazyka, aby různé materiály nebyly pro studenty složité. Nebo naopak, aby materiál nebyl moc jednoduchý a studenti se při výuce nenučili. Učitel musí zvolit takový materiál, který také udrží pozornost studenta a který odpovídá věku studenta.

Zároveň musí učitel dohlížet na to, aby vybral takové předměty, které se skutečně užívají nebo jsou spjaty s danou kulturou a nejsou zastaralé. Postupovat lze touto cestou: Ze začátku je důležité, aby se studenti správně naučili nová slova, gramatiku, fonetiku, skladbu vět. K osvěžení výuky může učitel vybrat některé předměty, které se používají u daného jevu nejčastěji a které jsou volně dostupné i pro studenty nebo je studenti již z doslechu znají. Až se studenti seznámí s různými záludnostmi nového jazyka, mohou se studenti více seznamovat se životem, kulturou v zemi a s fakty, předměty, literárními díly, hádankami atd., které budou pro studenta zcela nové a neznámé. Ve fázi, kdy je student obeznámen se všemi zvyklostmi života, může se začít seznamovat i s takovými předměty, které se nepoužívají v dané zemi tak často nebo jsou již zastaralé. Do této fáze se nejčastěji dojde ve chvíli, kdy se student jazykem zabývá více a studuje ho samostatně nebo na univerzitě.

Dalším problémem ve výuce je rodný jazyk, který může napomáhat, ale také překážet v osvojování kulturních zvyklostí. V každé kultuře se nacházejí shodné i odlišné elementy, na ty odlišné bychom měli upozorňovat, abychom se potom nesečkali s nedorozuměním a nepochopením rodilých mluvčích. V pohledu na českou a ruskou kulturu můžeme jako příklad uvést Vánoce. Tento svátek se slaví v každé zemi jinak, dokonce i v jinou dobu. Je tedy dobré studenty seznámit s tím, jak Rusové slaví Vánoce a kdy, aby se studenti v praxi nesečkali se sesměšněním sebe sama. Nejlepší způsob se mi však zdá nechat studenty samotné, aby našli shodné a odlišné prvky daného jevu obou kultur. Dát studentům dva texty, které popisují daný jev a ať si sami najdou odlišnosti, protože, jak je dobře známo, zapamatováváme si nejlépe to, co sami uděláme. Přinejmenším bychom měli nechat studenty po přečtení textu s daným

5 ФУРМАНОВА, В. П., *Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранным языкам*, 1984.

1.1 Představení lingvoreálií

jevem, který se nachází v probírané látce, pracovat pomocí otázek: Co myslíte, je v naší kultuře podobný prvek? Jak se liší a v čem se shoduje? atd.

Ze všech příkladů chápání lingvoreálií můžeme vyvodit takovýto závěr – pokud se učíme další jazyk, není divu, že veškerou svou energii musíme vynaložit nejen na to, abychom se správně naučili gramatiku, fonetiku, lexiku, syntax, ale také na to, abychom si osvojili nové poznatky o nových předmětech a jevech, které se nacházejí v jazyce a kultuře, o kterých můžeme říci, že jsou pro nás nové a které se třeba ani neobjevují v naší kultuře. U studentů se formuje sociokulturní kompetence, pod kterou si můžeme představit schopnost vnímat a rozlišovat národní zvyklosti, tradice a reálie nové země. Student zároveň může přijmout takovou informaci, kterou přijímá i rodilý mluvčí. Poznávání těchto zvyklostí, předmětů a jevů nám také pomáhá k rozvoji komunikativní kompetence. Student se snadněji zapojuje do konverzace s rodilým mluvčím, protože ví, o čem se hovoří a zná tyto jevy. Je dobré také u studenta rozvíjet nadšení pro užívání všech prostředků, kde může vyhledat informace o dané zemi, co se zde děje, aby měl student neustále přehled a mohl se volně zapojit do jakékoliv komunikace.

Na druhou stranu, učitelé by měli s lingvoreáliemi pracovat opatrně. Za prvé proto, aby nezahltili studenty pouze informacemi, které se týkají reálií. Student by pak nemusel umět používat gramatiku a lexiku jazyka a nevěděl by si rady v nových situacích, kdy je zapotřebí užití znalostí z této oblasti. Za druhé, materiál, který se týká lingvoreálií, se může měnit v závislosti na změně života v dané zemi, s objevením nových technologií, nových aspektů v jazyce, s objevením nových slov, které se rozvíjejí společně s jazykem a obyvateli země. Učitel by se měl také dále zabývat jazykem a učit se nové věci. Nikdy by neměl tvrdit, že o tomto jazyce zná vše, protože vše neznáme ani o svém rodném jazyce.

Jak vyplývá z předchozího, v dnešní době se lze setkat s řadou pohledů na problematiku lingvoreálií. Někteří profesori souhlasí se zapojením této vědy do výuky, jiní říkají, že je tato věda příliš obsáhlá a stále ještě dostatečně nepropracovaná a do výuky by se měla zapojovat jen minimálně. Další profesori se k této vědě nevyjadřují a raději dělají, že neexistuje. Jednoduše ji přehlížejí a pracují s reáliemi. Proto přináším přehled pojmů z této oblasti.

Co znamenají pojmy spojené s lingvoreáliemi:

1. Kultura: „Je to souhrn materiálních a duchovních cenností, které byli vytvořeny člověkem. Dále je to sféra lidské činnosti, která je spojena s uměním, literaturou, osvětovou činností a vzdělaností.“⁶

1.2 Reálie, lingvistika, lingvoreálie, kulturologie a lingvokulturologie

2. Historie: „Rozvíjející se a stále se pohybující činnost. Minulost, která se uchovala v paměti lidstva a zároveň věda o rozvoji lidské společnosti, přírodě, vynálezu.“⁶

3. Literatura: „Souhrn písemných a uměleckých děl.“⁶

4. Ekonomika: „Společenská výroba, jeho organizace, struktura a stav. Dále je to věda, která studuje různé výrobní a podnikatelské aspekty a odvětví.“⁶

5. Geografie: „Komplex věd, které studují povrch Země a její přírodní podmínky, hustotu obydlí a ekonomické zásoby.“⁶

6. Politika: „Činnost země v oblasti života uvnitř země a mezinárodních styků, činností veřejných organizací a politických stran, která je specifická určitými zájmy a cíli těchto skupin. Jsou to otázky o činnosti veřejné a státní.“⁶

7. Tradice: „Obyčeje, normy, pohledy, vkus a zkušenosti, které přecházejí z jedné generace na druhou. Je to také obyčej, který ustanovuje pořádek v chování.“⁶

8. Psychologie: „Věda, která studuje procesy a zákony psychické činnosti. Souhrn psychických procesů, duševní rozpoložení.“⁶

9. Svátek: „Slavnostní den, který byl stanoven na základě události, která je významná pro danou zemi a samotná oslava. Je to den pracovního volna.“⁶

10. Náboženství: „Světónázor a chování, které je založeno na přesvědčení o existenci nějakého nadpřirozeného předmětu uctívání.“⁶

11. Obyvatelstvo: „Lidé žijící na určitém místě.“⁶

12. Vzdělávání: „Výuka, osvětlení. Soubor znalostí, které jsme získali jako výsledek studia.“⁶

13. Symbolika: „Symbolické označení, které je připisováno určitému předmětu.“⁶

1.2 Reálie, lingvistika, lingvoreálie, kulturologie a lingvokulturologie

Dnes je přesně dáno, jak máme chápat reálie, lingvokulturologie, kulturologie a lingvoreálie. Různé problémy, které jsou spojené s těmito názvy, začali zpracovávat lingvisté ve 2. polovině 20. století. A co se skrývá pod jednotlivými názvy?

Reálie – podle německých vědců H. Herdeho, E. Kirsche nebo H. Uhlemana se reálie označují takto: „Tvoří princip výuky a zároveň je to způsob rozvoje komunikativních dovedností studentů. Objektem výuky reálií je společenské pozadí, které do sebe zahrnuje

6 ЛОПАТИН, В. В., ЛОПАТИНА, Л. Е., *Толковый словарь современного русского языка*, Москва, 2010

1.2 Reálie, lingvistika, lingvoreálie, kulturologie a lingvokulturologie

geografické, sociální, etnické a kulturní elementy. Zároveň strukturu společenského pozadí tvoří následující aspekty – struktura a teritorium země, historie, teorie a koncept, mezinárodní srovnání, kultura a umění.⁷ O reáliích můžeme také hovořit jako o metodice výuky, jejímž předmětem je organizovaný souhrn ekonomických, sociálních, politických, historických, geografických a jiných znalostí, které jsou spojeny s obsahem a formou verbální komunikace rodilých mluvčích. Zajišťují, že studenti budou schopni svobodně hovořit na různá témata. Ve slovníku pojmů jsou reálie vysvětleny takto: „Reálie je věda, která náleží k výuce cizího jazyka a vyučuje obecné zákonitosti země nebo velkých regionů.“⁸

Lingvistika – je jazykověda, která zkoumá přirozený jazyk. Lze ji také chápat jako: „soubor jednotlivých jazykovědných disciplín – fonologie, morfologie, lexikologie, syntaxe, sémantiky, pragmatiky, textové lingvistiky.“⁹ Ve spojení s lingvistikou se můžeme setkat s celou řadou označení:

- aplikovaná - využívá poznatky z popisu jazykového systému a z fungování jazyka, zabývá se jazykovou terapií – logopedie, afázie..., výukou cizích jazyků a překlady,
- synchronní - sleduje postup a výsledek jazyka v jeho proměnách v čase,
- diachronní - zabývá se rozdíly ve vývoji jazyka,
- historická - zajímá se o vývoj jazyka a o jazyky, kterými se dříve hovořilo,
- sociolingvistika – zajímá se o sociální odlišnosti v jazyce v rámci jednoho jazyka,
- lingvistika jednotlivých jazyků – bohemistika (zabývá se českým jazykem a literaturou), slovakistika (zabývá se slovenským jazykem a literaturou), rusistika (zabývá se ruským jazykem a literaturou) atd.

Lingvoreálie – nacházejí se v těsné vazbě s lingvokulturologií. Ze začátku se lingvoreálie prezentovali jako oblast metodiky, která je spojena s hledáním cest a způsobů k tomu, aby se student seznámil se způsobem života v zemi, jejíž jazyk se právě učí. Nyní jsou předmětem lingvoreálií národní reálie, které se odrážejí v jazyce. Mimo toho lingvoreálie také sledují mytologii v jazyce, jako jsou archetypy a mytology, rituály a zvyky, přísloví a rčení nebo symboly, metafory atd., které se v daném cizím jazyce nacházejí. Ve slovníku

7 ФУРМАНОВА, В. П., *Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранным языкам*, 1984.

8 АЗИМОВ, Э. Г., ЩУКИН, А. Н., *Словарь методических терминов*, Златоуст, Санкт-Петербург, 1999

9 Příspěvatelé wikipedie, lingvistika [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie.

[Citováno 24.11.2002], Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lingvistika>

1.3 Srovnání reálií, lingvistiky, lingvoreálií, kulturologie a lingvokulturologie

termínu popisují lingvoreálie takto: „ Je to aspekt, který se odráží nejen v praktické stránce výuky jazyka, ale také v její teoretické části.“¹⁰ Ve spojení s metodikou výuky cizích jazyků se tento termín objevil poprvé v 60. letech. Můžeme také říci, že lingvoreálie patří z části k lingvokulturologii a z části ke kulturologii, se kterými má mnoho společných znaků, které se týkají kultury země.

Kulturologie – toto je vědní disciplína, jejímž předmětem je organizace všech dostupných informací, které se týkají kultury cizího jazyka. Tato věda nám pomáhá k tomu, abychom se správně vyjadřovali v cizím jazyce a abychom se v něm dobře orientovali. Jinak také můžeme říci, že kulturologie je věda o kultuře, která se zabývá úpravou teorie o kultuře a vytváří praktickou stránku využití kultury.

Lingvokulturologie – je to věda, která se zabývá jazykem, který tvoří fenomén kultury. Objevila se na pomezí 60. a 70. let. Je na pomezí lingvistiky a kulturologie a zabývá se projevem kultury národa, který se odráží v jazyce a který se zároveň zakořenil v jazyce. Ve slovníku pojmů je lingvokulturologie vysvětlena jako „vědecká disciplína syntetického typu, která vyučuje o vzájemném vztahu a interakci kultury a jazyka v jeho fungování. Tento proces odráží celkovou strukturu v jazykovém a mimojazykovém obsahu.“¹¹ Objektem lingvokulturologie je interakce jazyka, který je překladačem kulturní informace, instalace kultury a jejími preferencemi. To znamená, že je to vše, co dává dohromady jazykovou mapu světa. Nachází se na pomezí sociolingvistiky, etnolingvistiky, psycholingvistiky, lingvoreálií a kulturologie. Dále se zabývá chováním, vzájemným působením mezi náboženstvím a jazykem, etiketou řeči a textem, o kterém se zde hovoří jako o tom nejdůležitějším, co se v kultuře nachází.

1.3 Srovnání reálií, lingvistiky, lingvoreálií, kulturologie a lingvokulturologie

Všechny tyto disciplíny jsou spojeny s jazykem a s reáliemi země, ve které se daným cizím jazykem hovoří. Seznamují studenty nejen s jazykovou stránkou cizího jazyka (fonologií, fonetikou, morfologií, lexikologií, syntaxí a stylistikou), ale zároveň představují studentům kulturu, geografii, sociologii a politologii země. Za pomoci znalosti jazyka a kultury se můžeme kvalitně dorozumívat s rodilými mluvčími a vést s nimi duchaplnou konverzaci, ve které se postupně snažíme zdokonalovat a minimalizovat chyby v jazyce i v chápání společnosti země. Pokud se učíme cizí jazyk, je třeba pracovat se všemi

1 ⁰ АЗИМОВ, Э. Г., ЩУКИН, А. Н., *Словарь методических терминов*, Златоуст, Санкт-Петербург, 1999

1 ¹ АЗИМОВ, Э. Г., ЩУКИН, А. Н., *Словарь методических терминов*, Златоуст, Санкт-Петербург, 1999

1.4. Knihy, učebnice a slovníky lingvoreálií

disciplínami, které zde byly zmíněné. A nejen s nimi. A jak se tyto disciplíny liší a v čem se shodují?

- Lingvoreálie se ve svých teoriích opírají o informace, které jsou obsaženy v lingvistice a reáliích. Zároveň tak přebírají některé rysy těchto disciplín jako je seznámení se s kulturou dané země, s jejími zvyky, obyčejí, geografíí, obyvatelstvem atd. Lingvoreálie jsou také důležitou částí lingvokulturologie.

- Lingvoreálie se opírají o informace z různých oblastí a integrují do sebe znaky lingvistiky a reálií.

- Lingvoreálie jsou hlavní částí lingvokulturologie.

- Mezi lingvoreáliemi a lingvokulturologií je rozdíl v tom, o co se opírají. Lingvoreálie se opírají o sféru, která umožňuje předmět lépe pochopit díky jeho uchopení a názorným ukázkám. Lingvokulturologie se opírá o teorii a popis daného předmětu.

- Lingvistika je základem všech věd, díky ní je pečlivě popsán jazykový systém a jsou vytvořeny slovníky. Zároveň je to nejobsáhlejší věda ze všech uvedených vědních disciplín. Tvoří také základ pro lingvoreálie, lingvokulturologii a reálie.

- Lingvoreálie, kulturologie, lingvokulturologie, lingvistika a reálie jsou příbuzné vědy, které si vzájemně pomáhají a jejichž poznatky vycházejí ze vzájemné podpory těchto věd. Jsou však odlišné, protože se vydělují do různých oblastí, které závisí na předmětu jejich sledování.

- Zároveň všechny zmíněné disciplíny rozvíjejí komunikativní kompetenci studenta, jeho schopnost dorozumívání a porozumění mentality dané země. Také přispívají k pochopení způsobu života daného národa a k přiblížení jejich etnika studentovi.

- „Lingvoreálie jsou brány jako didaktická analogie sociolingvistiky a svým způsobem také jako kulturologie, která je orientovaná na úlohy a potřeby výuky cizích jazyků“¹²

1.4. Knihy, učebnice a slovníky lingvoreálií

Knihy, které se zabývají lingvoreáliemi ruský mluvících zemí, jsou logicky vydávány hlavně v ruském jazyce. Pro zjištění různých informací o této vědě je tedy třeba, abyste dobře ovládali ruský jazyk. Je to dáno také tím, že většina lingvistů, kteří se zabývají tímto tématem, je právě z Ruska. Hlavními představiteli jsou zakladatelé tohoto pojmu, E. M. Vereščagin a V. G. Kostomarov, kteří napsali několik děl, ve kterých se lze dočíst o problematice lingvoreálií a jak s nimi pracovat. Nejvýznamnější je dílo „Jazyk a kultura“, kde se poprvé

1 ² DULEBOVÁ, I., *Reálie a lingvoreálie alebo o otázke kulturologického smerovania cudzojazyčnej edukácie*, Bratislava

1.4. Knihy, učebnice a slovníky lingvorealíí

zmiňují o tomto termínu. V tomto díle jsou obsaženy výsledky průzkumů a výzkumů, které trvaly dlouhá léta, je zde obsažen objektivní pohled na kulturu národa, který se projevuje pomocí jazyka a textů a autoři zde upřesňují specifika sémantiky jazyka. Dalším počinem tohoto dua autorů je „Lingvorealistická teorie slova“, kde představují originální sémantickou koncepci. Je zde popsáno tzv. „lexikální pozadí, což je element sémantiky slova, díky kterému jazyk vystupuje jako jeden z ochránců duchovní hodnoty národní kultury.“¹³ Vereščagin s Kostomarovem zde za pomoci různých materiálů z různých jazyků sledují roli lexiky v komunikaci a ve výuce cizího jazyka. Je zde také zmíněna lingvorealistická interference, která narušuje správnou výuku jazyka, a je založena na vlivu jedné kultury na druhou. Jsou zde uváděny příklady, kdy se interference objevuje. Nejčastěji je spojena s nedostatečnou neznalostí kultury druhé země. Jsou zde také doporučeny postupy, jak připravit učebnici ruského jazyka pro jinou zemi, zabývají se vlivem rodného jazyka na výuku kultury, systematizací výukového materiálu. Dalším počinem tohoto dua jsou knihy: „Hledání nových cest rozvoje lingvorealíí“ a „Ruská řeč“. V. G. Kostomarov dále vydal článek „Ruský jazyk v dnešním dialogu kultur“ v časopise „Ruský jazyk v cizině“, který byl vydán v roce 1999. Dalším představitelem je J. I. Passov, který společně se slovenskou lingvistkou Evou Kollárovou vydává knihu „Koncepce komunikativní cizojazyčné výuky“. V tomto díle se autoři zabývají pojmem jazyk a pojmem kultura, jak lze tyto dva pojmy propojit. Zabývají se problémem, který je ve výuce velice častý – individuální přístup. Učitel nám cizí jazyk zprostředkovává formou, která je pro všechny, ale už se nezajímá o jednotlivce, o jejich zájmy, co se jednotlivce chce přesně naučit a jaké má potřeby. Protože daný cíl jednotlivce je zároveň i jeho motivací k výuce cizího jazyka. Dále se zabývají přístupy ve výuce cizího jazyka, jak přejít od obecné formy „učení o jazyce“ k formě „cizojazyčné výuky.“ Výuka je pouze cesta k dosažení cíle. Na této cestě se setkáváme s řadou aspektů, které se různí na základě daného tématu a fázi osvojení (seznamovací aspekt – kulturní obsah, rozvíjející aspekt – psychologický obsah, aspekt výuky – pedagogický aspekt, aspekt učení se – sociální obsah). Dále se v tomto díle autoři podrobně zaměřují na komunikaci, komunikativní kompetenci žáka, popisují situaci jako hlavní prostředek komunikace. Radí, jak komunikovat, jak se orientovat v různých komunikačních situacích a jak využívat ve výuce komunikační technologie. Jejich rady jsou doprovázeny schémata a tabulkami, které ukazují praktickou stránku předchozí teorie. V knize jsou také obsaženy praktické ukázky a návrhy úkolů

1 ³ ВЕРЕЩАГИН, Е. М., КОСТОМАРОВ, В. Г., *Лингвострановедческая теория слова*, Русский язык, Москва, 1980

1.4. Knihy, učebnice a slovníky lingvorealit

k rozvoji produktivních a receptivních dovedností. V souvislosti s Evou Kollárovou, která mimo jiné tvoří řadu učebnic, je důležité zmínit jméno A. L. Berdičevskij, který s ní často spolupracuje. A. L. Berdičevskij je Rus žijící na území Rakouska, spolupracující s lingvisty v Evropě. Tito autoři společně vydali řadu učebnic např.: „Kultura prvního setkání“, o které se ještě zmíním. Dalším význačným představitelem je J. J. Prochorov, který se zabývá hlavně sestavováním slovníků. Jeho knižním počinem je „Popis lingvorealit ruské aforistiky v učebních cílech“ a „Teorie a praxe ve výuce ruského jazyka jako cizího jazyka. Metodická příručka pro učitele ruského jazyka jako cizího jazyka.“

V oblasti učebnic, které se zabývají lingvorealitami, je na trhu poměrně prázdné místo. S realitami se můžeme setkávat neustále, ve všech typech učebnic, ale pokud použijeme pojem lingvorealie, nikdo již nedokáže doporučit učebnice, které se tímto jevem zabývají. Zvláště je škoda této trhliny ve vysokoškolské literatuře, kde by se studenti, kteří studují ruský jazyk hlouběji, měli seznámit s daným tématem podrobněji. Často tito studenti i lidé, kteří dobře hovoří daným jazykem, nedokážou říci, co lingvorealie jsou a nevědí, co si pod tímto pojmem představit. Zvláště by se s tímto tématem měli seznámit studenti pedagogických fakult. S mou představou, jak aplikovat lingvorealie do učebnic, vás seznámím v praktické části diplomové práce. Na slovenském trhu se pak objevila učebnice „Kultura prvního setkání“ E. Kollárové a A. L. Berdičevského. Je to učebnice ruského jazyka pro samouky.

Slovníky jsou v této oblasti zastoupeny poměrně dobře. A co má vlastně obsahovat lingvorealistický slovník? V takovém slovníku mají být obsažena slova a slovní spojení, která jsou charakteristická pro různé jevy z oblasti společenského života a kultury. Cílem těchto slovníků je seznámit cizince s daným tématem ruské kultury. Většina slovníků však vychází hlavně v Rusku, kde je samozřejmě nejvíce lingvistů, kteří se zabývají lingvorealitami ruskými mluvících zemí. Slovníky můžeme rozdělit do několika oblastí. První slovníky jsou slovníky tematické. V této oblasti jsou slovníky, které obsahují informaci o kultuře a životě dané země. Příkladem může být slovník M. A. Denisové z roku 1978 „Národní vzdělávání v SSSR“, který popisuje obecnou představu současného člověka o vzdělávání v SSSR. Tento slovník má celkem 277 stran. Další slovník, který pochází z časů SSSR, je slovník „Umělecká kultura v SSSR“ od T. N. Černjavské. Tento slovník obsahuje články o ruském divadelnictví, malířství, estrádách, choreografii, která vzniká v Rusku, o ruském filmu a kině. Lingvorealistický slovník je také zastoupen v oblasti neverbální komunikace. Tyto slovníky seznamují uživatele s odlišnostmi týkajícími se mimiky a gest. Tuto oblast zastupuje slovník „Gesta a mimika v ruské řeči“ trojice autorů A. A. Akišnoj, Ch. Kanna a T.

1.5. Představitelé lingvoreálií

E. Akišnoj. Každý článek ve slovníku obsahuje informace o užívání gest a mimiky i s ilustracemi. Dalším okruhem jsou lingvorealistické slovníky o kultuře druhé země. V těchto slovnících jsou obsaženy texty, které nesou informaci o rozložení sil v zemi, o životě, přírodě, geografii, historii, kultuře, tradicích a vzdělávání. Slovník z této sféry, který zastupuje dnešní dobu, je Velký lingvorealistický slovník „Rusko“, který vyšel v roce 2007. Obsahuje více než 1000 článků, které zastupují nejdůležitější aspekty života lidí v Rusku, ruskou historii, národní tradice a články o životě, kultuře, vědě Rusů a mnoho dalších informací. Slovník má celkem 736 stran. Jeho autorem je J. J. Prochorov. Dalším typem slovníku jsou lingvorealistické slovníky ustálených výrazů. Tyto slovníky obsahují přehled ustálených výrazů, přísloví, pořekadel a hovorových slov. Jako ukázkou takového slovníku můžeme zmínit slovník J. J. Prochorova, na kterém pracoval společně s V. P. Felicinou, „Ruská přísloví, pořekadla a aforismy“ z roku 1998. Zde jsou obsažena přísloví a pořekadla, ve kterých se odráží dřívější i dnešní život Rusů a zároveň uživatelům radí, kdy dané jevy použít. Další slovníky přineslo na trh duo J. M. Vereščagin a V. G. Kostomarov. Jako první přicházejí s popisem, jak by takové slovníky měly vypadat a přinášejí různé ukázky – „O školním lingvorealistickém slovníku bezekvivalentní lexiky/ Lingvorealistický aspekt výuky ruského jazyka jako cizího jazyka“ který vydali spolu s dalším lingvorealistou V. V. Morkovkinem v roce 1974.

V Evropě vydala lingvorealistický slovník Slovenka Eva Kollárová, který se nazývá „Setkání s Ruskem“ a to společně s L. Trušinovou.

Na půdě Západočeské univerzity v Plzni byla vydána kniha „Ruština pro bohemisty“, která v jedné ze svých kapitol představuje některé pojmy z lingvoreálií ruštiny. Jejím autorem je Miroslava Šperlová, kniha byla vydána pod záštitou ZČU v Plzni v roce 1996. V tomto úseku jsou představeny nejčastější pojmy z ruských lingvoreálií. Tuto část můžeme tedy považovat za slovník lingvoreálií.

Pokud se rozhodneme dále zabývat lingvoreáliemi, dává nám nezměrné možnosti ruský internet. Díky svobodě autorských práv v Rusku si můžeme celou řadu děl z této oblasti sami stáhnout v pohodlí našeho domova a dále je studovat.

1.5. Představitelé lingvoreálií

V Rusku i ve světě se lingvoreáliemi zabývá spousta představitelů. Jako první s tímto pojmem přišli ruští lingvisté E. M. Vereščagin a V. G. Kostomarov, kteří spolu často spolupracovali a společnými silami vytvořili velkou část knih a slovníků na téma lingvoreálií.

1.5.2 Vitalij Grigorjevič Kostomarov

Dalšími představiteli, kteří píšou o lingvorealitách na území Ruska, jsou E. I. Passov, a J. J. Prochorov. To jsou pouze vybraní nejznámější představitelé ruské lingvistiky. Lingvorealitami se také zabývají představitelé ve světě – A. Kollárová ze Slovenska nebo A. L. Berdičevskij, Rus žijící v Rakousku. Díky těmto představitelům se dozvídáme o lingvorealitách více a dokážeme s nimi dále pracovat.

1.5.1 Jevgenij Michajlovič Vereščagin

J. M. Vereščagin je uznávaný odborník nejen v oblasti lingvorealit. Je to doktor filozofických věd. V dnešní době pracuje jako vědecký pracovník v Institutu ruského jazyka V. V. Vinogradova v Moskvě na oddělení lingvistických pramenů a historie ruského literárního jazyka. Kromě lingvorealit se také zabývá „staroslověnským, církevněslovanským a staroruským jazykem a kulturou, tvorbou Cyrila a Metoděje, církevněslovanskými památkami, psycholingvistikou a výukou ruského jazyka jako cizího jazyka.“¹⁴ V roce 2001 dostal za publikaci o lingvorealitách cenu Prezidenta Ruské Federace v oblasti vzdělávání.

Narodil se 29.10.1939 v Kazani. V roce 1963 zakončil studium na fakultě německého jazyka 1. Moskevského státního pedagogického institutu cizích jazyků a o tři roky později zde obhájil svou kandidátskou práci, ve které se zabýval problematikou bilingvismu (dvojazyčnosti), slovansko-německých a slovansko-řeckých jazykových kontaktů. V roce 1972 obhájil svou doktorandskou práci.

Publikace v oblasti lingvorealit

Jazyk a kultura, Lingvorealie ve výuce ruského jazyka jako cizího jazyka, Moskva, 1976 (napsáno společně s V. G. Kostomarovem)

Jazyk a kultura, Moskva, 1973 (napsáno společně s V. G. Kostomarovem)

Lingvorealistická teorie slova, Ruský jazyk, Moskva, 1980 (napsáno společně s V. G. Kostomarovem)

Hledání nových cest rozvoje lingvorealit, Moskva, 1980 (napsáno společně s V. G. Kostomarovem)

Ruská řeč, Moskva, 2005 (napsáno společně s V. G. Kostomarovem)

1.5.2 Vitalij Grigorjevič Kostomarov

Tento představitel představuje dalšího zakladatele pojmu lingvorealie. Je to ruský jazykovědec, doktor filologie a profesor. Je členem Ruské akademie vzdělávání, ředitelem

1 ⁴ www.pravenc.ru/text/150409.html

1.5.3 Jefim Izrailevič Passov

Vědeckometodického centra ruského jazyka na Moskevské státní univerzitě M. V. Lomonosova. Díky jeho iniciativě byl založen Státní institut ruského jazyka A. C. Puškina a od roku 2001 je prezidentem této instituce. Za svou kariéru byl také prezidentem Mezinárodní asociace profesorů ruského jazyka a literatury a hlavním redaktorem časopisu „Ruská řeč“. Spolupracuje s E. M. Vereščaginem, se kterým společně přednášejí o spojení jazyka a kultury.

Narodil se 3.1.1930 v Moskvě. Studoval na Moskevské státní univerzitě M. V. Lomonosova v externím ruském oddělení filologické fakulty, kterou v roce 1952 úspěšně dokončil. V roce 1969 se stal doktorem filologie. Pracoval jako překladatel, profesor a vedoucí katedry ruského jazyka na Vyšší stranické škole, která fungovala pod záštitou Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu. V dnešní době se zabývá současnou stylistikou a lexikologií. Jeho názory jsou opřeny o bádání V. V. Vinogradova, ruského rusisty. Dále se zabývá možnostmi rozvoje ruského jazyka v oblasti mas-medií. Stal se zakladatelem lingvokulturologie a zajímá se o sociolingvistiku a místo ruského jazyka mezi jinými jazyky. Napsal spoustu učebnic jako je „Ruština pro všechny“, je držitelem ceny Prezidenta Ruské Federace v oblasti vzdělávání a řady národních i zahraničních cen.

Publikace v oblasti lingvoreálií:

Jazyk a kultura, Lingvoreálie ve výuce ruského jazyka jako cizího jazyka, Moskva, 1976 (napsáno společně s J. M. Vereščaginem)

Jazyk a kultura, Moskva, 1973 (napsáno společně s J. M. Vereščaginem)

Lingvorealistická teorie slova, Ruský jazyk, Moskva, 1980 (napsáno společně s J. M. Vereščaginem)

Hledání nových cest rozvoje lingvoreálií, Moskva, 1980 (napsáno společně s J. M. Vereščaginem)

Ruská řeč, Moskva, 2005 (napsáno společně s J. M. Vereščaginem)

Ruský jazyk v dnešním dialogu kultur, Ruský jazyk v cizině, Moskva, 1999

1.5.3 Jefim Izrailevič Passov

J. I. Passov je ruský lingvista, specialista v oblasti metodiky výuky cizích jazyků, doktor pedagogiky a osobnost vědy Ruské Federace. Je ředitelem Ruského centra vzdělávání cizích jazyků, profesor Státní lingvistické univerzity v Nižním Novgorodu, Jeleci a Státní univerzity I. A. Bunina. Dále vyučuje na univerzitě v Minsku, je také vedoucím jazykové laboratoře Lipeckého institutu pro rozvoj vzdělávání.

1.5.4 Jurij Jevgenjevič Prochorov

Narodil se 19. dubna 1930 ve městě Gorodok v Bělorusku. V roce 1953 dokončil Státní pedagogický institut cizích jazyků v Minsku a v roce 1965 úspěšně ukončil pedagogické kurzy na Leningradské univerzitě. Do začátku 60. let učil na střední škole a na pedagogickém institutu německý jazyk, kde se také stal vedoucím katedry. Byl také vedoucím katedry německého jazyka na Pedagogickém institutu cizích jazyků na Nižněnovgorodské státní lingvistické univerzitě a na Lipeckém pedagogickém institutu. V roce 1979 založil katedru metodiky výuky cizích jazyků, která byla později změněna na katedru profesionální přípravy učitelů. V tomto roce se také stal vedoucím Laboratoře učebnic. V 90. letech založil Ruské centrum pro výuku cizích jazyků a také pracuje na Jelecké státní univerzitě I. A. Bunina, na Státní univerzitě v Kursku, je ředitelem škol „Lingva plus“ v Lipecku, „Interlingva“ ve Voroněži a „Lingva-centr“ v Suprugu. V roce 2006 získal čestné uznání jako zasloužilý profesor Nižněnovgorodské státní lingvistické univerzity. J. I. Passov je také zakladatelem časopisu „Komunikativní metodika“, redaktorem časopisu „Problémy výuky cizích jazyků“, který vychází 1x ročně a který vychází pod záštitou Centra výuky cizích jazyků, které Passov sám založil. Mimo jiné přišel jako první s názvem „cizojazyčná kultura“, která označuje předmět cizojazyčné výuky a s principem komunikativní výuky řeči, rozpracoval nový pohled na uspořádání hodin cizího jazyka – směřování k cíli, celistvost, dynamičnost, návaznost a rozpracoval, čím by měl dobrý učitel disponovat – uměním projektovat hodinu, adaptace, organizace, komunikace, motivace, kontroly a pomoci a profesionalitou – má vědět, o čem učí, vědět, jak správně učit a jak ovládat hodinu.

Publikace v oblasti lingvoreálií:

Koncepce komunikativní cizojazyčné výuky, Sankt-Peterburg, 2007 (napsáno společně s E. Kollárovou)

1.5.4 Jurij Jevgenjevič Prochorov

J. J. Prochorov je uznávaný odborník v oblasti filologie a pedagogiky, profesor a rektor Státního institutu ruského jazyka A. S. Puškina. Zároveň je viceprezidentem Ruské společnosti profesorů ruského jazyka a literatury, náměstek generálního sekretariátu Mezinárodní asociace profesorů ruského jazyka a literatury, hlavní redaktor v časopise „Ruský jazyk v cizině“.

Narodil se 23. března 1948 v Moskvě. Ve Státním institutu ruského jazyka A. S. Puškina pracuje od roku 1973 dodnes, za tuto dobu zde plnil funkce vědeckého pracovníka, zástupce děkana a vedoucího oddělení, dnes je rektorem tohoto institutu. V letech

1.5.5 Eva Kollárová

1980-1984 pracoval v Bratislavě jako ředitel v pobočce Institutu ruského jazyka A. S. Puškina. V roce 1977 obhájil svou kandidátskou disertaci na téma „Lingvoreálný popis ruské aforistiky v učebních cílech.“ Působil na více než 60 mezinárodních symposiích a konferencích po celém světě, stejně tak řada jeho studentů dnes pracuje v různých částech světa. Získal cenu Prezidenta Ruské Federace v oblasti vzdělávání, medaili k 850-letému výročí Moskvy a medaili Puškina, je nazýván Zasloužilým vědeckým pracovníkem Ruské Federace a Zasloužilým pracovníkem vysokých škol.

Publikace v oblasti lingvoreálií:

Popis lingvoreálií ruské aforistiky v učebních cílech, Moskva, 1977

Slovník lingvoreálií „Ruská přísloví, pořekadla a aforismy“, Ruský jazyk, 1988 (napsáno společně s Věrou Petrovnou Felicinou)

Lingvoreálie, kulturologie, reálie. Teorie a praxe ve výuce ruského jazyka jako cizího jazyka. Metodická příručka pro učitele ruského jazyka jako cizího jazyka, Moskva, 1995

Velký slovník lingvoreálií, Moskva, 2008 (napsáno v kolektivu autorů)

1.5.5 Eva Kollárová

Eva Kollárová je slovenská univerzitní profesorka, filoložka, rusistka a kulturoložka. Zároveň je dlouholetou prezidentkou Asociace rusistů na Slovensku a v letech 1997 – 2000 byla viceprezidentkou světové organizace rusistů MAPRJAL. Dnes je viceprezidentkou ARS a šéfredaktorkou mezinárodního časopisu Rusistů „Ruský jazyk v centru Evropy“. Přednáší na Státním pedagogickém institutu v Bratislavě a na řadě světových kongresech rusistů. Za svou činnost získala řadu vysokých zahraničních vyznamenání – prezident Putin ji v roce 2006 ocenila za rozvoj ruského jazyka v zahraničí, v roce 2008 získala vyznamenání za vedení odborného rusistického časopisu od fondu Russkij mir. Mimo jiné je autorkou řady učebnice a dokumentů z oblasti výuky a kultury Ruska. Narodila se 29. října 1939 v Liptovském Mikuláši.

Publikace v oblasti lingvoreálií:

Setkání s Ruskem, Bratislava, 1996, 1998, 2004 (společně s L. Trušinovou)

Kultura prvního setkání, 2006, 2007 (napsáno společně s L. Berdičevským)

Koncepce komunikativní cizojazyčné výuky, Sankt-Peterburg, 2007 (napsáno společně s J. Passovem)

1.5.6 Anatolij Leonidovič Berdičevskij

A. L. Berdičevskij je členem Mezinárodního výboru k založení Evropského institutu výuky v Barceloně a je vedoucím řady projektů, které se týkají výuky ruského jazyka

2.1 Поехали

v Evropě a v USA. Je autorem celé řady děl a učebnic německého a ruského jazyka pro cizince. Zabývá se také alternativními technologiemi ve výuce cizích jazyků. V dnešní době je profesorem v Institutu mezinárodních ekonomických vztahů v Eisenstadtu v Rakousku.

Narodil se 8. října 1943 ve městě Pavlovský Posad v Moskevské oblasti. Po ukončení studia na Moskevské státní pedagogické univerzitě, na fakultě cizích jazyků, pracoval na katedře německého jazyka, nejdříve jako profesor, poté se stal docentem a profesorem. V 90. letech vyučoval ruský jazyk ve Vídni a v dalších městech Rakouska.

Publikace v oblasti lingvoreálií:

Praxe v metodice výuky ruského jazyka ve škole, Metodické centrum, Bratislava, 1994 (napsáno společně s H. Loosem)

Kultura prvního setkání (Культура первых встреч), 2006, 2007 (napsáno společně s E. Kollárovou)

2. Analýza učebnic ruského jazyka z hlediska lingvoreálií

V prvním oddělení praktické části mé diplomové práce se budu zabývat analýzou učebnic, které jsou volně dostupné na českém trhu, z hlediska lingvoreálií. Konkrétně se budu zabývat analýzou učebnic „Радуга по новому“, „Поехали“, „Времена“, „Ехо“ a „Ruština pro pokročilé“. Všechny tyto učebnice se používají pro výuku ruského jazyka na základní a střední škole, učebnice „Ruština nejen pro samouky“ se využívá také pro výuku na vysokých školách. Všechny tyto učebnice jsou schváleny Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a jsou zařazeny do seznamu učebnic pro základní, střední a vysoké školy jako součást ucelené řady učebnic pro vyučovací předmět ruský jazyk. Součástí některých učebnic je také metodická příručka a pracovní sešit, v některých učebnicích je pracovní sešit již součástí učebnice. Každá učebnice bude představena obecně, dále zde bude nastíněna základní struktura učebnice a pro jaké ročníky se tato učebnice využívá.

2.1 Поехали

Učebnici „Поехали“ učitelé používají nejčastěji pro výuku ruského jazyka na druhém stupni základní školy. Učebnici vydalo nakladatelství SPL – PRÁCE ve spolupráci s nakladatelstvím ALBRA. Jejimi autory jsou PhDr. Hana Žofková, CSc., Mgr. Klaudia Eibenová, PaedDr. Zuzana Liptáková a PhDr., Mgr. Jaroslav Šaroch. Součástí učebnice je také pracovní sešit a metodická příručka a audio záznam s různými texty a cvičeními z učebnice.

2.1 Поехали

Na konci učebnice nalezneme v 1. díle texty z před azbukového období a texty k dobrovolnému čtení, ve všech dílech učebnice je dále rusko-český, česko-ruský slovník s frázemi a od 2. dílu se v učebnicích nacházejí přehledy gramatiky. „Поехали“ pracuje s rodným jazykem, zadání ke cvičením a objasnění gramatiky je v rodném jazyce. Na konci lekcí bývá tabulka s tím, co žáci již umí. Slouží tak k přehledu jejich dosažených znalostí a dovedností a žáci tak nacházejí motivaci k další výuce.

V 1. díle je velký důraz kladen na před azbukové období, kdy se tímto obdobím zabývají autoři až do 6. lekce, čímž se učebnice odlišuje od ostatních učebnic. Žáci se tak nenásilně seznamují s ruským jazykem a azbukou, aniž by se museli stresovat s tím, že stále ještě neumí azbuku. V lekcích je mnoho obrázků. Ze začátku mají lekce 2 – 3 strany, v těchto lekcích jsou zpočátku obsaženy pouze obrázky, se kterými učitel pracuje a seznamuje nenásilně žáky s novými slovíčky. Dále jsou pak obsaženy básničky, říkadla na rozvoj řeči a k seznámení s azbukou. Později jsou lekce stavěny podobně jako u jiných učebnic. Na začátku lekce jsou obrázky, které žáky motivují k práci s lekcí. Poté následuje text a cvičení, která se týkají porozumění textu. Dále jsou v lekci obsaženy cvičení k opakování předchozího učiva, fonetická rozcvička a cvičení k zopakování výslovnosti. Ve žlutých rámečcích jsou obsažena gramatická pravidla, kterým často předchází gramatika v rýmech – objasnění gramatiky pomocí rýmovaček. Vzápětí nebo ještě před vysvětlením gramatického jevu jsou cvičení k procvičování nového pravidla. Na tato cvičení navazuje také pracovní sešit. V každé lekci jsou obsaženy písně, říkadla, anekdoty, hádanky atd., které slouží k motivaci k učení se. V dalších dílech autoři pracují s reáliemi a děti postupně seznamují s Ruskem, s ruskými zvyky, tradicemi, písněmi, životem v Rusku atd.

Lingvoreálie v učebnici „Поехали“

Tato učebnice seznamuje žáky s ruským prostředím již od samého začátku. Na začátku 1. dílu autoři seznamují žáky s nejznámějšími říkankami, písněmi, rozpočítadly, hádankami a hrami jako například písně z nejznámější pohádky Mrazík, rozpočítadlo „Плыл по морю чемодан“, nejznámější říkanka „Зайчик“, kterou jsme se všichni učili v souvislosti s číslovkami, hry typu „Kolik slov najdeš“ a další. S těmito způsoby, jak se nenásilně učít jazyk a osvojovat si ruské zvyky, se žáci setkávají po celé studium ruského jazyka. Učebnice „Поехали“ je jediná, ve které se žáci tak často učí básničky, říkanky, písně a luští hádanky. Postupně se také žáci seznamují s Moskvou, Sankt-Petěrburgem a Prahou na základě srovnávání těchto měst. Samozřejmě se také žáci seznamují se seznamovacími replikami, s replikami užívanými při setkání s přáteli, v obchodě, ve škole, na ulici atd. Nejčastěji pomocí textů, kde jsou tyto repliky obsaženy, za nimi následují cvičení k osvojení si těchto

2.1 Поехали

replik. V metodické příručce k 1. dílu jsou vysvětleny postupy, jak pracovat s jednotlivými říkankami, hrami, texty, předkládá další hry pro rozvoj řečových schopností a pro rozvoj motivace.

Ve 2. díle se žáci postupně seznamují s předměty, které se týkají zvyků, tradic a symbolů Ruska – učebnice seznamuje s nejznámějším symbolem – Matrhoškou, pracovní sešit doplňuje seznámení s touto rekvizitou v podobě vybarvení Matrhošky podle instrukcí. Zároveň se žáci seznamují s barvami. Žáci se začínají postupně seznamovat s Ruskou Federací, učebnice předkládá mapu Ruska s jeho nejznámějšími místy, text o Rusku, píseň o symbolech Ruska. Také se seznamuje s jeho folklorem a tradicemi – ruská trojka, rubáška, sarafán, ruský symbol břízy a symbol pohádek - medvěd. Výuka těchto jevů může probíhat také na základě srovnávání s českými symboly. Metodická příručka předkládá další texty o Rusku k rozvoji čtení, které se týkají geografie – o řekách, jezerech, ruském erbu a již zmiňované Matrhošce. Příručka předkládá, že žáci mohou pracovat s textem z pohledu vyhledávání číselných údajů o Rusku. Žáci se seznamují s novými frázemi týkajícími se oslav narozenin, obrátů u jídla, dalších přání a ruskou zvláštností – отчество a osvojují si tyto jevy. Pomocí textů se žáci učí jaké obraty používat při přání k narozeninám, k narození dítěte, jak vykat v ruštině, jak telefonovat a oslovovat autority a neznámé lidi na ulici. Zde opět můžeme srovnávat ruské a české postupy v daných situacích. Učebnice seznamuje také se zvláštností počítání na prstech, kde se studenti zároveň učí a procvičují číslovky. Dále se žáci seznamují s hrami ruských a českých dětí, opět na základě porovnání. V lekci, která se týká školy, se žáci seznamují s fungováním ruské školy, s ruskou žákovskou knížkou a dalšími reáliemi, které se týkají vzdělávání. Toto seznámení probíhá pomocí obrázků, které děti popisují, textů a porovnání ruské a české školy. Díky porovnání si žáci uvědomují rozdíly mezi Ruskem a Českou republikou. Na konci 2. dílu se žáci podrobně seznámí se Sankt-Petěrburkem a s hrdiny lidových pohádek, opět pomocí textů a cvičení k rozvoji komunikační kompetence.

3. díl již počítá s dostatečnými znalostmi žáků a pracuje často se složitějšími texty a cvičeními. Jsou zde opět obsaženy různé obraty, které se užívají ve společnosti – přijetí a odmítnutí pozvání, vyjádření omluvy, dotazu, prosby, rozkazu, přání, prosby o pomoc, vyjádření nutnosti, možnosti a povinnosti, vyjadřování svých názorů na vlastnosti druhých, psaní dopisů, jaká témata jsou vhodná v Rusku ke konverzaci a oslovení „девушка“. V tomto díle jsou často obsaženy různé zajímavosti o Rusku v pergamenu. Tyto zajímavosti jsou však psané česky. Žáci se postupně seznamují s Moskvou, v učebnici a v metodické příručce jsou obsaženy texty o Kremlu, Tret'jakovské galerii, Velkém divadle a dalších

2.1 Поехали

zajímavostech Moskvy, kdy žáci mohou přečíst tyto texty a sami poté vyhledávat různé další informace na internetu a prezentovat je na další hodině. Tyto památky bývají často v porovnání s českými památkami. V dalších lekcích se žáci seznamují s národními jídly – bliny, варенье, metodická příručka předkládá recepty na tato jídla. Zde je vhodné porovnat opět českou a ruskou kuchyni a následně zadat žákům, aby sami našli jiná jídla, která se vaří v ruské kuchyni, a která v české kuchyni nemůžeme najít. Autoři se v tomto díle zabývají hromadnou dopravou, jak funguje hromadná doprava v Rusku a představují zvláštnost ruské hromadné dopravy – maršrutku. Dále seznamuje s výrobou nákladních automobilů KAMAZ. V tomto díle také autoři seznamují s programy, které dávají v televizi. V závislosti s programy může učitel představit žákům různé televize v Rusku a dát jim za úkol, aby našli, co v které hodině dávají za pořad. Zároveň se žáci učí používat hodiny a opakují si číslovky. Jedna lekce je zde věnována Vánocům a Novému roku, jak se slaví v Rusku a jak se slaví u nás. Představují také ruskou zvláštnost, kdy Rusové přesouvají volné dny na pracovní dny, kdy svátky připadnou na víkend. Vtipnou formou je zde provedeno porovnání Dědy Mráze, Ježíška a Santa Clause, a to formou obrázků a textu. Autoři žákům ukazují různé novoroční tradice, pohlednice, jaké suvenýry si můžou žáci přivést z Ruska a čím rozhodně neobdarovávat Rusy. Seznámení probíhá formou textů a otázek, na které žáci odpovídají, dále jsou zde obsažena doplňující cvičení. Na konci metodické příručky je obsažena hra, kterou může učitel s dětmi nacvičit nebo ji žákům pouze převyprávět. Dramatizace se týká pohádkového programu Елка o hledání Sněhurky. Toto představení nacvičují ruské děti a poté je hrají svým rodičům. Po přehrání hry dostávají děti dárky od Dědy Mráze a Sněhurky. V tomto díle se žáci dále seznamují s názvy ruských obchodů, s penězi – kopějkami a rubly a s tím, jak se mají chovat v ruských obchodech. Zde je vhodné rozvíjet s dětmi dialogy, dbát na používání naučených frází a připravit jim cvičení na doplňování již známých slov. Žáci také mohou sehrát scénku z obchodu, jak se dohadují o ceně. Závěrečná lekce je rozpracována jako časopis, ve kterém můžeme číst během roku. Jsou zde obsaženy různé texty, které rozvíjejí čtení a kontrolují porozumění neznámému textu.

Ve 4. díle jsou obsaženy lekce, které se zabývají podrobně různými tématy – Praha, pokyny pro psy, o sportu – jak fandí ruští fanouškové, významní sportovci, vysvětlení fráze „Ни пуха, ни пера!“, počasí v Rusku a u nás, let na měsíc a seznámení se s J. A. Gagarinem. Je zde také obsažena informace o tom, jak žijí Rusové dnes a jak žili dříve, zvyky stolování nejen v Rusku, význam ikony. To vše předáváno pomocí textu a obrázků. V poslední lekci jsou opět obsaženy různé texty, stejně tak jsou další texty v metodické příručce, se kterými můžeme dále pracovat a které se týkají zpráv z Ruska.

2.2 Радуга по - новому

Všechny informace jsou předávány studentům pomocí textů a cvičení na porozumění textu, procvičování a osvojení si jevů probíhá na základě doplňovacích cvičení, porovnávání ruských a českých faktů, křížovek, osmisměrek, překladů, her a dramatizací.

2.2 Радуга по - новому

Tato učebnice se běžně využívá při výuce ruského jazyka pro vyšší ročníky základní školy a na středních školách. Učebnice byla vydána pod záštitou vydavatelství FRAUS, jejími autory jsou prof. PhDr. Stanislav Jelínek CSc., prof. Ljubov Fjodorovna Alexejeva, DrSc., PhDr. Radka Hříbková, CSc., PhDr. Hana Žofková, CSc. Součástí této učebnice je také pracovní sešit, metodická příručka pro učitele a audio záznam s cvičeními z učebnice. Tato učebnice je již dalším vydáním, předcházela ji učebnice „Радуга“. „Радуга по - новому“ je rozvinutější forma předchozí učebnice, avšak z velké části je založena právě na této učebnici. Tato učebnice má pět dílů. Bere zřetel také na rodný jazyk. Tato učebnice je moderně graficky zpracována, míchají se v ní texty, obrázky a zajímavosti a díky tomuto je pro žáky zajímavá.

Na začátku každé lekce je série obrázků, které souvisejí s tématem, které bude dále probíráno. Poté následuje text a slovník s novými slovy. K textu je několik cvičení ke zjištění, jak žáci text pochopili. Poté následují cvičení – doplňovačky, sestavování vět, přiřazování slov k správným variantám atd., která nenáročnou formou seznamují žáky s gramatikou a dalšími novými slovy. Cvičení slouží k osvojení si daného jevu a k procvičení jevu. To vše doplněno rozšiřujícím materiálem. Zároveň se střídá materiál k procvičování nového jevu s materiálem, který procvičuje jiné dovednosti (písmo, řeč, čtení, poslech). Na konci těchto cvičení jsou vysvětlena pravidla užívání daného gramatického jevu. Na jednu lekci bývá objasňováno 2 – 5 gramatických jevů. Dále jsou v lekci rozhovory, samostatná cvičení na rozvoj slovní zásoby žáků a jejich komunikační kompetence. Ke konci lekce bývají vloženy texty na rozvoj samostatného čtení. V jednotlivých lekcích jsou také označeny žlutým rámečkem různé zajímavosti, které se týkají Ruska, cvičení k oddechu nebo další slova k zapamatování. Na konci lekce je tabulka, která žákům ukazuje, co se již naučili a slouží tak ke zpětné vazbě. V učebnici je také kladen velký důraz na poslech, k velké spoustě cvičení je zároveň audio záznam.

Lingvoreálie v učebnici „Радуга по - новому“

1. díl učebnice „Радуга по - новому“ se nezabývá dopodrobna před azbukovým obdobím. Hned od začátku žáci pracují s azbukou. Na začátku, v díle začínáme a azbukou,

2.2 Радуга по - новому

je na audio nahrávce začátek pohádky A. S. Puškina „O rybáři a rybce“, kterou mají žáci vyslechnout a analyzovat ji z pohledu zvláštností ruské výslovnosti. Po této úvodní lekci již žáci musejí ovládat azbuku k tomu, aby mohli začít číst různé texty. V 1. lekcích jsou v žlutých rámečcích obsažena říkadla, která procvičují výslovnost ruských slov. Žáci se ze začátku učí seznamovat a seznamují se s ruským „отчество“ pomocí obrázků a replik obsažených u obrázků. Poté sami trénují seznamování v dialogích, mohou říkat své „отчество“. Také se v rámci oslovování seznamují s vykáním v Rusku. V každé lekce jsou uvedeny situace, na které má žák správně reagovat a sám vymyslet, jaké repliky použije v souvislosti s touto situací. V 1. díle se žáci seznamují s replikami, které používají k omluvě, poděkování, pozvání, při telefonování, k odmítnutí a s pravidly etikety. V dalších lekcích se žáci v žlutém rámečku seznamují s písní o příteli od V. Vysockého a dozvídají se něco málo o jeho životě. Dále se učí psát dopisy a hledat svého kamaráda doma a to pomocí příkladu a vytváření dialogů a porovnání s českými adresami. Je zde obsažen krátký text o tom, co mohou darovat ruskému příteli. Žáci si dále mají sami vyhledat informaci o M. V. Lomonosovi a knížeti Vladimírovi, tuto informaci mohou hledat i v češtině a společně přeložit základní údaje o těchto osobnostech ruských dějin. Učebnice velice často představuje významné osobnosti Ruska, studenti jsou často tázáni, co vědí o osobnosti, která je zrovna představována v lekci. V metodické příručce jsou k jednotlivým lekcím doplněny další zvyklosti Rusů, se kterými může učitel v dané lekci pracovat. Žáci se tak ještě seznamují s ruskými jídly – boršč, šči a pirožky.

Ve 2. díle se autoři vracejí k některým již probraným jevům (např.: vykání). Studenti se seznamují s tématem školy, avšak informace o tom, jak probíhá výuka v ruské škole, musí žákům dodat učitel. Bohužel zde není výuka na základě srovnávání. Srovnávání se objevuje až v 2. lekci, která se také zabývá tématem škola. Zde konečně probíhá seznámení studentů se vzdělávacím systémem v Rusku, ale opět je na učiteli, aby rozvedl toto seznámení dále, právě například na základě srovnání České republiky a Ruska nebo s konkrétních příkladů, jak se studuje v Rusku. V učebnici je informace o vzdělávání obsažena pouze v malém rámečku. Na konci tohoto bloku je ještě v malém rámečku obsažena informace o soukromých školách v Rusku a o tom, kde se učil A. S. Puškin. V metodické příručce je doplňující materiál o gymnáziích a lyceích v Rusku, která vznikla v souvislosti se zákonem z roku 1992. Další lekce přísluší dopravě, kde se žáci seznamují s replikami, které se užívají při přepravě. V počátečním textu jsou obsaženy některé názvy stanic moskevského metra, představen lístek na metro a na začátku lekce je obrázek schématu metra Moskvy. S tímto schématem může učitel dále pracovat, dotazovat se studentů, jak se dostanou na určitou stanici, které linky

2.2 Радуга по - новому

použijí. K tomuto schématu může učitel přinést průvodce po Moskvě a zadat studentům, aby se dostali od jedné památky k druhé pomocí metra. Zároveň tak může seznámit žáky s jednotlivými památkami v Moskvě. V souvislosti s památkami je v metodické příručce obsaženo vyprávění o GUMu, Koloměnském, Arbatu a divadle Na Taganke, učitel může doplnit i další informace o jiných památkách Moskvy. V této lekci se dále žáci podrobněji seznamují s moskevským metrem pomocí informací, které jsou obsaženy ve žlutých rámečcích. Dále jsou zde obsaženy informace o oslovení „девушка“ a „молодой человек“. Předposlední lekce je věnována Moskvě a Sankt-Petěrburgu. Je zde obsaženo plno obrázků a textů o těchto městech, žáci jsou seznamováni s nejnámějšími místy pomocí dopisů dvou kamarádů, informací obsažených v žlutých rámečcích a cvičení na porozumění textů. Žáci si zde také mohou vytvořit projekt o památkách Moskvy a Sankt-Petěrburga, který budou následně prezentovat na hodinách. Poslední lekce je věnována Praze, avšak konec lekce, text ke čtení, je věnován básničce, která strávila nějakou dobu v Praze – Marině Cvetajevové.

V pořadí 3. díl začíná kapitolou o setkávání lidí v různých situacích. Žáci se seznamují s běžnými konverzacemi při setkání, jak začít konverzaci při různých setkání v různých situacích a jaké fráze použít v dané situaci. Je zde několik textů s příklady, jak vést konverzaci, následují cvičení, která slouží k zapamatování si a osvojení frází – vymyslete dialogy při setkání, zeptejte se neznámých lidí na ulici, jak se dorozumívají lidé v různých zemích. Další lekce objasňuje studentům, jak vyplnit formuláře na konkurzu nebo na policii. V oddíle B se nacházejí ukázky obrazů známých ruských malířů, studenti s nimi pracují a konverzují o těchto ruských malířích. Metodická příručka předkládá krátké medailonky malířů uvedených v učebnici. Je zde také krátká povídka o vzniku obrazu „Dívka s broskvemi“. Učebnice pomalou cestou navádí studenty k tomu, aby začali konverzovat o Treťjakovské galerii, Ermitáži a dalších známých galeriích v Rusku. Opět může učitel zadat úkol, aby studenti vyhledali informace o galeriích v Rusku, které si sami vyberou. Další lekce seznamuje s profesemi a s oblečením, které je typické pro ruské prostředí – jsou zde uvedeny obrázky s různými částmi národního oděvu s krátkým popisem. Zde žáci mohou srovnávat ruský a český kroj nebo mohou říci, jak by kroj vypadal dnes, co žáci sami považují za kroj dnešní doby. Další lekce se nejdříve zabývá vlivem úsměvu na ruského člověka. V metodické příručce je uveden krátký text, který může učitel žákům přečíst a dále rozvíjet konverzaci k tomuto tématu – jak se sami žáci cítí, když se na ně někdo usměje, jak často se usmívají na druhé, proč, ve kterých situacích atd. Poté se lekce zabývá uměleckým portrétem v dílech ruských spisovatelů a portrétem Dona Quijota. Žáci jsou zde obeznámeni s portrétem Taťány z knihy A. S. Puškina „Evgenij Oněgin“, portrétem postav I. S. Turgeněva a A. P. Čechova

2.2 Радуга по - новому

(„Dáma s psíčkem“). Zároveň se pomocí textů žáci seznamují s životem těchto spisovatelů, u každého textu je také portrét spisovatele. Žáci mohou porovnat také překlad jednotlivých překladatelů a rozhodnout, kdo vystihl postavy uvedené výše nejlépe. Na konci lekce se nachází krátká povídka současné spisovatelky Viktorie Tokarevové z běžného života. Žáci sami mohou porovnávat situace popsané autorkou se situacemi v jejich běžném životě. Text k poslechu se zabývá Děkabristy – hnutím ve společenském životě v 1. polovině 19. století. Poslední lekce představuje téma Počasí. V krátkém textu je představeno počasí na různých místech Ruska, žáci mohou porovnávat počasí v Rusku a u nás, mohou vyhledat aktuální počasí na internetu nebo si připravit dialog o počasí. Je zde popis významu počasí v ruské konverzaci, kdy začít hovořit o počasí. Na konci jsou uvedeni autoři, kteří se zabývali krajinou v umělecké sféře – literatuře, malířství. Na konci lekce je představena v krátkém úryvku Jalta.

Čtvrtý díl je již pro zdatné žáky, do tohoto dílu většinou dojdou žáci středních škol na konci své cesty při výuce ruského jazyka po celou dobu jejich studia, tedy čtyř let. Zde je velice podrobně popsána Sibiř, věnuje se jí celá první kapitola. Na začátku kapitoly se nachází text o Sibiři s obrázky, za nimi následují různá cvičení, která se týkají textu a ověřují znalosti žáků ze zeměpisu. Text o Sibiři se nachází také v další části lekce. V něm se píše o odvrácené tváři této části Ruska – lágrech a o A. I. Solženicynu. Žáci v této lekci vydatně pracují s mapou, hledají různá místa, řeky, oblasti Sibiře, mohou také diskutovat a rozvíjet řeč na téma lágrů, legionářů. Žáci si mohou také připravit prezentaci o historii Sibiře, o různých městech a zajímavých místech, mohou vytvořit průvodce po Sibiři nebo zadat žákům přípravu jejich vlastní cesty po Sibiři. V této lekci se dále žáci pomocí krátkého textu a cvičení seznamují s postojem Rusů k hodinám, jak vyjadřují přibližnost, přesnost v čase. V metodické příručce je další řada textů, se kterými žáci mohou pracovat. Je zde propojen dějepis a ruský jazyk v ukázce o československých legionářích v Rusku, zajímavosti ze sibiřské školy, ale asi nejbliže je žákům text o Járovi Cimrmanovi na Sibiři, který mají za úkol přeložit z českého jazyka do ruského jazyka. Na základě těchto textů může učitel rozvést dialogy o daných tématech, zadat žákům, aby si vyhledali další zajímavosti, které se týkají tématu. Další lekce je věnována ekologii a Rusku, v počátečním textu jsou popsány některé ekologické problémy Ruska, následně jsou popsány pomocí obrázků ekologické problémy Sibiře. Žáci mohou vymyslet texty k obrázkům nebo je jednoduše popsat, najít další problémy, které se nacházejí v celém Rusku. Na konci lekce jsou žáci seznámeni s autorem V. P. Astafievem, který psal o přírodě na Sibiři. Další lekce radí žákům, jak se orientovat v Moskvě na letišti a na nádraží, jak vyřešit různé situace, které se mohou na těchto místech

2.2 Радуга по - новому

stát, jak se orientovat v informačních panelech a na celnici. Jsou zde různá cvičení – přiřadte vhodná slova, doplňte slova, vyplňte formulář, doplňte dialogy, vytvořte dotazy. Žáci mohou sami sehrát scénku, která se bude týkat vyhledávání informací na letišti nebo na nádraží. V části B jsou fotografie moskevských letišť a nádraží s jejich adresami, zde můžeme vyzvat studenty, aby je našli na mapě nebo vyhledali další informace o letištích a nádražích. Na konci lekce je text o historii Aeroflotu, studenti mohou vyhledat podobný text o ČSA a tyto dvě společnosti porovnat. Další lekce je pro studenty z části opakovací, protože se týká jídla a situací v restauraci. S některými jídly se již seznámili v předchozích lekcích, učitel tedy může na začátku zjistit, co si žáci zapamatovali o ruských jídlech. V této lekci jsou představena další jídla ruské kuchyně, jak Rusové hodují a chovají se v restauraci. Opět jsou uvedeny obrázky, texty, žáci mohou vytvořit menu pro hosty z Ruska, porovnávat přípravu jídel v Rusku a v Čechách nebo najít recepty ruských jídel a přeložit je. Na konci lekce je ukázka z hry „Revizor“ N. V. Gogola o ruském stolování. Tuto hru si mohou studenti sami zinscenovat. Poslední lekce nabízí krátký pohled na některé svátky v Rusku, což je opakování a prohloubení znalostí z předchozích lekcí.

Set učebnic „Радуга по - новому“ má také 5. díl, který je využíván nejčastěji na vysokých školách nebo v kurzech pro pokročilé. Úvodní lekce je věnována výuce ruského jazyka a motivaci k jeho vybrání. Jsou zde představeny některé důležité univerzity Ruska a jejich obrázky, studenti mohou vyhledat další univerzity v Rusku a jejich programy. Konec lekce je věnován ruským vědcům, kdy jsou ukázány krátké medailonky některých vědců. Následující lekce se věnuje koupi bytu, jsou zde uvedeny některé inzeráty, studenti mohou vyhledat další inzeráty na prodej, koupi bytu v Česku nebo v Rusku pomocí internetu. Studenti si mohou také vyhledat, jak vypadá ruský byt a porovnat ho s českým. Na konci lekce je text o různých domech, kde vyrůstali známé osobnosti Ruska. S koupí bytu souvisí často svatba, ta je zde také popsána. Opět studenti mohou porovnávat zvyky na české a ruské svatbě, popřípadě zinscenovat ruskou svatbu. 3. lekce je věnována sportu, jsou zde ukázky hlavně českých sportovců, kalendář hokejových her, na konci jsou seznámeni studenti s legendami ruského sportu, ale je zde jen malý zlomek, studenti sami znají další sportovce a mohou je vyjmenovat, vyhledat o nich informace a poté je představit svým spolužákům. Následující lekce se věnuje pracovnímu setkání, jak se na takovémto setkání Rusové chovají a jak se k nim chovat, studenti mají sestavit dialogy v pracovních situacích, říci, jak se obléci k pracovnímu pohovoru a setkání, představení exportu, spolupráce Ruska nejen s Českou republikou a napsání obchodního dopisu. Vše je představeno v textech nebo ukázkách. Studenti mohou sami napsat obchodní dopis nebo sehrát scénku, která se týká pracovního

2.3 Времена

setkání. Poslední lekce je věnována cestování po Rusku, jsou zde fotografie, texty o známých místech Ruska, sestavování dialogů, překlady, vytvoření programu cesty do Ruska atd.. Studenti mohou sami sestavit svůj vlastní program cesty do Ruska, kam by se chtěli nejvíce podívat.

Učebnice pracuje s různými metodami výuky – nejčastěji žáci sestavují dialogy, doplňují koncovky, slova, věty, odpovídají na dotazy nebo je sami vytvářejí, přiřazují vhodná slova k obrázkům nebo dalším slovům, překládají. Informace jsou předávány pomocí textů a obrázků, se kterými žáci dále pracují.

2.3 Времена

Učebnice „времена“ je využívána k výuce ruského jazyka na základní škole, střední škole a víceletých gymnáziích. Vydalo ji nakladatelství INFOA a autory jsou Jelizaveta Chamrajevová, Elza Ivanovová a Renata Broniarzová. Učebnice byla původně připravena pro polské studenty ruského jazyka, postupně se však rozšířila i do České republiky a na Slovensko. Na českém vydání spolupracovali Mgr. Michal Téra, PhDr. Jana Vaculíková, Mgr. Marie Zbořilová a Mgr. Marie Pihrtová. Součástí kompletu je učebnice, pracovní sešit a metodická příručka pro učitele. Na webových stránkách je pro učitele a žáky zdarma ke stažení rusko-český a rusko-slovenský slovník, který obsahuje všechna slovíčka, která se nacházejí v učebnici a pracovním sešitě, dále jsou zde dostupné testy, přehled gramatiky a nahrávky textů z učebnice. Autoři připravují software pro interaktivní tabule. 1. díl učebnice je vydán ve dvou vydáních – učebnice pro začátečníky a učebnice pro mírně pokročilé. V učebnici je brán zřetel na rodný jazyk, nejčastěji jsou v češtině objasněna zadání, na začátku lekce přehled toho, co se žáci naučí, postupně však rodný jazyk zcela zmizí a je používán pouze ruský jazyk. V učebnici je mnoho obrátů v ruském jazyce, které se opravdu používají v hovorové řeči, žáci se tedy neučí jen strohé věty, které se používají v literárním jazyce, ale i tuto hovorovou ruštinu. Mohou tak lépe porozumět rodilým mluvčím. Novinkou této učebnice je, že přímo ukazuje žákům, jaký stupeň znalosti jazyka dosáhli podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Na začátku každé lekce je obrázek s neznámějšími místy, přírodou nebo obrazy ruských malířů, místa jsou však vyfocena z jiného pohledu než v jiných učebnicích např.: Kreml vyfocen ze strany od magistrály, Ermitáž vyfocena z nábřeží řeky Něvy. Jednotlivé lekce začínají přehledem, co se žák naučí v této lekci, za tímto přehledem následuje krátký text, který představuje gramatiku a lexiku, která se bude dále probírat. Za textem následují různá cvičení k procvičování slov a gramatiky – doplňovací cvičení, poslechy, obměňování

2.3 Времена

slov, čtení, otázky a odpovědi. V lekci je objasněno několik gramatických jevů, vždy pomocí krátkého textu, za kterým následují cvičení na procvičení, které jsem již zmiňovala výše. Za textem se často objevuje tabulka s přesnými pravidly daného jevu. Ke konci lekce jsou kontrolní cvičení, která slouží žákům k ověření svých získaných znalostí. Na úplném konci se nachází text pod hlavičkou Posloucháme a odpočíváme, který souvisí s Ruskem, představuje žákům různá zajímavá místa, svátky, básně, říkanky, jídla a další informace, které se týkají zajímavých témat. V průběhu osvojování ruského jazyka se žáci setkávají také s různými vtipy, které je motivují k další výuce.

Lingvoreálie v učebnici „Времена“

Hned na začátku 1. dílu se žáci seznamují s rozdělením slovanských jazyků pomocí grafu. Mohou si tak snadno představit, jaký jazyk se vlastně učí. Na další stránce je mapa Ruska s obrázky Moskvy, Bajkalu, polárního kruhu, Dálného východu, pobřeží Černého moře a Petrohradu. U obrázků je umístěna tabulka, která seznamuje žáky s ruským jazykem, kde se používá a kdo ho používá. Další strana nabízí obrázky známých osobností Ruska z historie i ze současnosti, což považuji za veliký přínos pro žáky, protože většina učebnic pracuje převážně s historickými osobnostmi. Zde si studenti mohou vyhledat informace o osobnostech a předat je svým spolužákům. Zatím však v češtině. Hned první lekce nabízí studentům ukázkou fotografie Kremlu a Rostova, kdy žáci tvoří jednoduché odpovědi na otázky. Je zde také krátká říkanka o Mámě a Mile, která učí žáky správně vyslovovat. Na konci je obsažena krátká informace o vzniku ruské azbuky, žáci zde mohou říci příběh o vzniku českého písma. Další lekce se již zabývá seznamováním a ruským pojmem „отчество“. Na konci další lekce je žákům představen Kreml pomocí textu a obrázků. Není zde zapomenuto i na Cara zvonů, Cara děl a chrámy Kremlu. Studenti pak hovoří o Kremlu a překládají si neznámá slovíčka. Další lekce probírá názvy obchodů, zde může učitel seznámit žáky s různými typy obchodů v Rusku. Lekce také probírá sloveso „учиться“, kdy učitel může žákům nastítnit základní informace o vzdělávacím systému v Rusku. Žáci ho poté porovnají s jim dobře známým systémem, českým. Konec lekce seznamuje žáky pomocí textu s městem Jaroslavl a s názvem „Золотое кольцо“. Na základě informací z textu žáci odpovídají na otázky a zapamatovávají si informace o městě. Poté žáci vyhledávají, jaká města přiřazujeme k názvu „Золотое кольцо“. V pořadí již v 6. lekci se nacházejí úsměvné básničky Daniila Charmsa a pod básničkami se nachází krátká informace o básníkovi, učitel může zadat žákům, aby vyhledali podrobnější informace nebo jeho další dílo. V této lekci se začíná hovořit také o jídle, je zde recept na bliny, žáci si je mohou sami doma připravit nebo je může učitel přinést na hodinu, případně se domluvit s vyučujícím pracovních činností

2.3 Времена

na základní škole, aby měl přístup do kuchyně a bliny se studenty připravit. Učitel může vyzvat žáky, aby si vzpomněli na další ruská jídla, nejen ta snídaňová. Konec lekce je věnován zimním svátkům – Novému roku a Vánocům. Je zde opět krátký text s ukázkou fotografie vánočního stromu a plochy na bruslení na Rudém náměstí. Zde můžeme rozvést konverzaci o Vánocích, porovnávat Vánoce v Rusku a v Čechách. Na konci lekce je představeno několik básní a další svátek, který se slaví v Rusku – Maslenica. Žáci hádají, s jakým českým svátkem můžeme srovnat Maslenicu, učitel může přinést obrázky, které se tohoto svátku týkají a žáci je popisují. V další lekci se žáci seznamují s měnou Ruska – rublem. Jsou zde cvičení, kde jsou uvedeny různé předměty koupě a u nich je uvedena cena v rublech. Žáci odpovídají, co kolik stojí, učitel pro lepší představu může vyzvat žáky, aby přepočítali tyto ceny na koruny. 8. lekce se zabývá transportem, učitel zde může seznámit žáky s metrem Moskvy, s typickou ruskou dopravou – maršrutkou a studenti mohou hledat v schématu moskevského metra různé trasy. Na konci lekce jsou uvedeny říkanky, které studenti přečtou a svými slovy popíší. V předposlední lekci je obsažen text o unikátním Moskevském národním dětském divadle. Žáci mohou doplnit, co by se jim ještě v divadle líbilo a kde by takové divadlo postavili v Čechách. Učitel se může dále ptát na další známá divadla v Moskvě. Poslední lekce se věnuje pozdravům, rozloučení, omluvě a žádosti o informaci. U každé situace jsou uvedeny fráze, které se v dané situaci používají.

2. díl začíná tématem o dovolené. Jsou zde představena různá místa, kde můžeme trávit prázdniny – Máchovo jezero, Rakousko a Soči. Seznámení s místy probíhá pomocí krátkých textů a obrázku. Žáci také mohou vyhledat další místa, kam mohou jet v Rusku na prázdniny. V další lekci je obsažen medailónek ruského skladatele Vladimíra Šainského. Žáci mají za úkol poslechnout si text a přiřadit správný název textu. Učitel může donést nahrávky písní skladatele a naučit žáky píseň, která je na konci lekce. Další lekce seznamuje žáky s dalšími místy Moskvy pomocí krátkých textů, které si žáci nejdříve poslechnou, poté je zopakují a nakonec sami přečtou. Poté následuje text o barvách duhy, jeho pochopení je kontrolováno pomocí otázek, na které žáci odpovídají. Na konci lekce je báseň „Bílá bříza“ Sergeje Jesenina s jeho opravdu krátkým medailónkem. Učitel může říci více o jeho životě, na konci mají žáci za úkol naučit se báseň nazpaměť. Předtím je dobré báseň přeříkat, konverzovat o čem báseň je, proč píše Jesenin o bříze, co bříza znamená pro Rusy. Čtvrtá lekce ukazuje žákům, jak napsat blahopřání k narozeninám, žáci mají za úkol napsat sami takové blahopřání. Lekce probírá zájmy a hobby, můžeme konverzovat se žáky, co si myslí, co dělají Rusové ve svém volném čase. V posledním textu této lekce se píše o historii olympijských her. V souvislosti s olympijskými hrami může učitel vyzvat žáky k vyhledání

2.3 Времена

informace, kdy budou olympijské hry v Rusku a co se vše připravuje, jak se staví olympijské městečko a jak se Rusové připravují na olympijské hry. Text v 5. lekci píše o cestovateli N. N. Miklucho-Maklaji, který dlouhou dobu žil na Nové Guinee a žil zde s domorodci - Papuánci. Žáci mají přečíst text, vymyslet název textu a zaškrtnout správné odpovědi. 7. lekce je věnována pohádkám, je zde několik úryvků z Červené Karkulky a z Popelky, žáci poté mohou vzpomínat i na ruské pohádky, které znají a převyprávět je. Text v oddělení Posloucháme a odpočíváme, věnuje pozornost Ostrovu Kiži – ostrov Oněžského jezera. Žáci přečtou text a převypráví ho vlastními slovy. Na konci je několik rčení, která žáci přirovnávají k českým. V další lekci je na konci text o cestování, žáci text přečtou, rozdělí ho na části a každé části dají název. Poté mohou vymýšlet různé cesty po Rusku, jak budou cestovat, co vše budou potřebovat a vymyslí si svůj plán cesty. Další lekce navazuje na cestování a vypráví o nádražích v Moskvě. Je zde text o nádražích, žáci poté mohou vyhledat fotografie jednotlivých nádraží, jejich adresu, historii, kam jezdí vlaky z daného nádraží. Mohou také na mapě Moskvy najít tato nádraží a označit je, říci, jak se dostanou na nádraží z určitého místa. Navazující lekce se mimo jiné zabývá obchodem, různými názvy obchodů a co se v nich může koupit. Žáci mají sehrát scénku v obchodě. S obchodem souvisí reklama. V učebnici krátký text o reklamě, žáci mají za úkol říci cíl reklamy, za nimi následují ukázky některých reklam, žáci mohou vyhledat další reklamy na internetu nebo sami nějakou reklamu vymyslet. Závěrečný text seznamuje žáky s neznámějším obchodem GUM. Žáci opět text přečtou, dají mu název a doplňují věty pod textem. Mohou najít fotografie GUMu na internetu a zjistit, jaké obchody se v něm nacházejí. Následující lekce se zabývá módou. Je zde krátký text o módě, na konci je pohled polského novináře a ruského režiséra na módu. Žáci sami mohou říci, co je v módě, jak se móda mění. V tomto tématu může učitel žáky seznámit s národním ruským oblečením – krojem nebo vyzvat žáky, aby sami našli nějakou informaci o tom, co se dříve nosilo v Rusku. 12. lekce se zabývá pozváním a filmem. V první části je dialog, kdy zve chlapec dívku do kina. Žáci mohou pozvat svého spolužáka na divadla, na koncert a osvojit si tak fráze, které se týkají pozvání. Dále je zde život a dílo ruského režiséra Andreje Michalkova-Končalovského, za tím je představen děj jeho filmu „Román o zamilovaných“, kdy žáci přeřikají děj nebo ho mohou napsat. Poté vzpomínají na další známé ruské filmy, vyhledávají režiséry a herce. Mohou si také vzpomenout na některé ruské herce, kteří hráli v českých filmech. Poslední lekce je opět věnována frázím ze života – odmítnutí, odpuštění, reakce na omluvu, poděkování, prosba o pomoc, rozhovor po telefonu a reakce na zaklepání.

2.3 Времена

Ve 3. díle všechny lekce začínají obrázkem nějakého známého ruského malíře, učitel může na začátku roku rozdělit jednotlivá díla žákům, kteří budou mít za úkol najít informace o autorovi a obraze. Základní informace je vždy obsažena v rámečku v lekci. V 1. díle se žáci seznamují s různými městy hrdinů učebnice – Prahou, Brnem, Sankt - Petěrburhem a Moskvou. Mají za úkol říci vše, co o městech již znají. Na konci Alexandr Semjonov představuje mezinárodní ekologický tábor, kam jezdí dobrovolníci z celého světa a spolupracují s dalšími dobrovolníky z Ruska. Žáci přeřikají text svými slovy a doplní věty na konci lekce. Ve druhé lekci se žáci opět seznamují s jídlem a pitím v Rusku. Je zde dlouhý text, který vypráví pomocí rozhovoru o ruských jídlech, následují cvičení, která objasňují žákům, která jídla slouží jako předkrm, hlavní jídlo, zákusek, jaké pití si mohou objednat v ruské restaurace a jak se obrátit k číšníkovi s nějakou prosbou. Zde si mohou žáci sami vyhledat recepty jídel nebo jim učitel může donést recepty některých pokrmů, které pak společně přeloží. Je zde také několik vtipů, žáci mohou konverzovat na téma: Jak obědvá muž, žena, připravit své vlastní menu. Na konci je krátká povídka L. N. Tolstého „Pecka“ o chlapci, který snědl švestku a nechtěl se k tomu přiznat. Další lekce se zabývá přátelstvím, významem přátelství, co pro každého znamená. Žáci mohou z textů v učebnici vyvodit, jaký význam má přátelství pro Rusy, poté říci, jaký význam má přátelství pro ně. Je zde také několik přísloví, které žáci srovnávají s českými. Další lekce se zabývá ekologií a zdravým životním stylem, žáci zde mohou uvést příklady poškozování životního prostředí v Rusku, učitel může připravit krátký text na toto téma. Konec 6. lekce je věnován Marii Šarapovové, žáci po přečtení převypráví její život, mohou napsat její životopis a opět dokončit předložené věty. Poté mohou předložit další jména ze sportovní oblasti a najít životopisy těchto ruských sportovců. Další lekce je věnována zkouškám, jeden z textů porovnává zkoušky v Čechách a v Rusku, kdy je v textu obsažena informace o ruských zkouškách a studenti poté doplňují informace o zkouškách v České republice. Na konci je text o severním pólu. Pochopení textu žáci prokazují na základě zaškrtování správných odpovědí. 8. lekce probírá cestování, jak se ubytovat v hotelu, učitel může připravit formulář, který vyplňují hosté po příjezdu do hotelu. Na konci je text „Золотое кольцо“, na základě kterého mají žáci připravit program exkurze po městech, která patří do této oblasti okolo Moskvy. V předposlední lekci jsou žáci seznámeni s A. S. Puškinem a jeho životem. Pochopení textu je kontrolováno na základě cvičení otázka - odpověď. Dále je žákům představen herec A. J. Domogarov, je zde krátký životopis a žáci mají za úkol vytvořit z informací, které jsou uvedeny v jeho životopise, krátkou povídku a říci, co se o herci dozvěděli. Na konci je báseň M. J. Lermontova, kterou se

2.4 Эхо

mají žáci naučit nazpaměť. Poslední lekce se věnuje počasí, žáci mají možnost přečíst si předpověď počasí pro vybraná místa Ruska, sami napsat podobnou předpověď.

Učebnice „Времена“ intenzivně pracuje s reáliemi Ruska, seznamuje žáky se zvyklostmi Rusů pomocí textů, doplňovacích cvičení, cvičení založených na zaškrtnutí správné odpovědi, nalezení nebo vymyšlení správného nadpisu pro text. Často pracuje s obrázky, s básněmi ruských autorů, povídkami, příslovími. Žáci jsou často nuceni vyhledávat si další informace o různých osobnostech a konverzovat na různá témata.

2.4 Эхо

Tuto učebnici užívají učitelé na základních školách nebo v nižších ročnících víceletých gymnázií. Byla vydána nakladatelstvím INFOA a její autorkou je Beata Gawecka-Ajchel. Učebnice byla opět vytvořena v zahraničí, ve Varšavě a na českém vydání se podíleli Mgr. Jolanta Kaminska, Mgr. Michal Téra, Mgr. Marie Pihrtová a Mgr. Libuše Urieová. K učebnici patří pracovní sešit, metodická příručka a audio nahrávka. Na webových stránkách je dostupný rusko-český slovník, přehled gramatiky, nahrávky a připravuje se software pro interaktivní tabule. Učebnice pracuje ve velké míře s rodným jazykem. Kromě zadání ke cvičením je na začátku lekce v češtině přehled toho, co se žáci naučí, texty o reáliích Ruska, vysvětlení gramatiky a dalších jevů objasňovaných v dané lekci. Stejně jako „Времена“ učebnice spolupracuje s hodnocením znalosti jazyka podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Stavba učebnice je velice podobná učebnici „Времена“. Na začátku každé lekce je přehled toho, co se žáci v lekci naučí. Za tím následuje text, který si žáci poslechnou a přečtou, za nimi jsou cvičení ke zjištění pochopení textu a k zapamatování si informací, které jsou obsaženy v textu. Poté následuje cvičení s novou lexikou nebo gramatikou, která se bude v dalších cvičeních probírat, žáci si budou jevy osvojovat. V průběhu lekce je takto sestaveno několik témat s texty a dialogy, za kterými se nacházejí různá cvičení. V lekcích je vždy také několik rámečků nazvaných „Эхо России“, které obsahují zvyky Rusů v probíraných situacích. Na konci lekce je opakování, které je ve formě testu. Žáci tak zjišťují, co se opravdu naučili a jak si vše zapamatovali. V průběhu výuky se v lekcích nacházejí povzbuzovací repliky, které motivují žáky a zbavují je strachu z poslechu, porozumění a říkají, co žáci umí, že není špatně, pokud něco zapomenou, mohou se k zapomenutému vždy vrátit a zároveň slouží jako klíč k některým cvičením. V průběhu výuky se žáci také setkávají s různými vtipy. Na konci učebnice je klíč k opakovacím

2.4 Эхо

cvičením. Rodný jazyk je zde využíván často. Zadání ke cvičením jsou v ruštině i v češtině, informace o reáliích Ruska a v rámečku „Эхо России“ jsou většinou česky, jsou zde také různé překlady z češtiny do ruštiny.

Lingvoreálie v učebnici „Эхо“

Jak již zmiňuji výše, učebnice je plná informací o ruském prostředí. Hned začátek učebnice seznamuje žáky se základními informacemi o Rusku a nabízí žákům odkaz na internetu, kde mohou vyhledat další informace o největší zemi na světě. Další strana představuje nejznámější místa Ruska – Kreml v Moskvě, Bajkal, Ermitáž, Petrohrad a Kavkaz s otázkou, zda žáci vědí něco o těchto místech a výzvou, aby si opět další informace našli na internetu. Další stránka nabízí práci s mapou, studenti vyhledávají sousední státy Ruska, jeho města, řeky, jezera. Další cvičení probíhá na základě přiřazení osobnosti k správnému označení – Vladimír Putin – politik atd. Na poslední straně seznamovací lekce jsou obrázky, kde mají žáci říci, co se na nich nachází a jaké jsou symboly Ruska. V této části se již nachází první odkaz „Эхо России“ o symbolech Ruska a kde se vyrábějí. 1. lekce se shoduje s 1. lekcí učebnice „Времена“. Další lekce seznamuje studenty se seznamováním a oslovením, je zde několik jazykolamů, které se má žák naučit nazpaměť. Dále se žáci seznamují se schématem slovanských jazyků, mají za úkol přiřadit ruský a český jazyk k dané skupině. Pod tímto schématem se nachází krátká historie azbuky a básnička o azbuce, kdy žáci mají obměňovat osobu v průběhu jejího přeřikávání. 3. lekce se zabývá obraty při setkání, je zde několik cvičení, kdy žáci poslouchají tyto obraty, čtou dialogy, přiřazují je k obrázkům a sami sestavují dialogy. Echo Ruska seznamuje žáky s problémem užívání „отчество“, za kterým následuje vytváření oslovení lidí. Následující lekce pomáhá žákům se seznámit – na ukázkou jsou zde dialogy, žáci mají vytvořit své vlastní a zahrát si scénku na téma seznamování. Další cvičení představuje ukázky seznamování se z ruského internetu, žáci mají česky převyprávět, co o sobě lidé v učebnici napsali. Další oddělení seznamuje žáky s napsáním ruské adresy, žáci mají najít v inzerátech adresu a sami vyvodit, jak se adresa píše, poslechnout si dialog na toto téma a napsat adresy dalších lidí, které jim předloží učitel. Poslední část se zabývá sestavením přání k různým výročím a svátkům. Studenti se seznámí s ukázkou z poslechu, poté mají za úkol k různým pohledům přiřadit, k jakému svátku patří nebo vybrat správné přání k správné pohlednici. Zároveň se žáci seznamují se svátky, které se slaví v Rusku. V této chvíli mohou učitelé vyzvat žáky, aby si našli na internetu, jak se jednotlivé svátky v Rusku slaví a porovnat je s těmi českými. Na konci mají žáci sestavit blahopřání k jakémukoliv svátku. Další lekce představuje systém vzdělávání v Rusku, žáci doplňují informace ze článku o gymnáziu a pracují s rozvrhem hodin. Opět Echo Ruska

2.4 ЭХО

seznamuje se systémem vzdělávání. Také se naučí píseň Stěpana Sosnina o tom, že je třeba učit se s radostí. Předposlední lekce opět představuje svátky, které se slaví v Rusku, žáci doplňují, kdy se tyto svátky slaví a mohou si připomenout, co se již o těchto svátcích dozvěděli. Poslední lekce rozvíjí téma rodiny, žáci se mohou bavit o významu rodiny pro Rusy a pro nás. Konec učebnice obsahuje řadu textů na různá témata. Tyto texty jsou v češtině, můžeme žáky vyzvat k domácímu překladu nebo k překladu ve dvojicích na hodině. Můžeme také vyzvat žáky, aby si text přečetli a svými slovy ho přeřikali v ruštině. Jsou zde texty o Moskvě, Petrohradu a jejich neznámějších místech, o Sibiři, o ruské přírodě, zvěři a venkově, ruských tradicích, sportu, kultuře a nedílnou součástí je také dobývání kosmu Ruskými kosmonauty. Tyto texty můžeme také postupně využívat v průběhu používání učebnice, kdy na konci jednotlivých lekcí můžeme použít danou stranu s reáliemi. Můžeme se také k těmto textům vracet v průběhu výuky.

2. díl začíná vzpomínkami na prázdniny a přehledem dopravy v Rusku. Lekce představuje různá místa, kde můžeme trávit prázdniny, hovoří se zde o ruské chatě a ruských internetových stránkách www.otkrytka.ru, kde mohou Rusové posílat pohledy z prázdnin svým známým. V souvislosti s dopravou můžeme žáky seznámit s maršrutkou, moskevským metrem, vlakem a dalšími druhy dopravy v Rusku. K tomuto seznámení můžeme využít materiály z 1. dílu. V dalším oddíle lekce je obsažena informace o jazykových kurzech, jsou zde zmiňovány kurzy Státního institutu ruského jazyka A. S. Puškina v Moskvě s webovými stránkami, kde žáci mohou najít další informace o tomto kurzu. Další lekce seznamuje žáky se životem a podmínkami bydlení. Je zde několik textů, které popisují domov Rusů s cvičeními k zapamatování si místností v domě nebo v bytě. Echo Ruska píše o počítání poschodí, o významu parní lázně v Rusku. S nábytkem se žáci seznamují pomocí ukázky inzerátu ruského internetového obchodu. Ke konci je několik přísloví, která se týkají právě způsobu ruského života. 3. lekce je věnována Moskvě a způsobu života ve velkém městě, žáci se seznamují také s rubly a oficiálním a neoficiálním vyjádřením času. Opět je zde několik cvičení na doplňování, vytváření správné odpovědi, překlad. Mapa Ruska žáky informuje o časových pásmech v Rusku. S Moskvou se žáci seznamují pomocí krátkého textu, kde jsou zmíněna nejzajímavější místa Moskvy, následují fotografie míst z textu, kdy žáci mají přiřadit název k fotografii. Je zde také text k poslechu, kdy mají žáci za úkol odpovědět na otázky a doplnit v textu slepá místa, přiřazují suvenýry k dialogům, hledají místa na mapě Moskvy. Další oddíl této lekce se zabývá stravováním, Echo Ruska nás seznamuje s bufety Mu-Mu, Jolki-Palki a dalšími, kde mohou turisté ochutnat pravé ruské jídlo. Žáci poslouchají rozhovor a doplňují názvy jídel, vybírají správnou variantu a s pomocí účtu z restaurace odpovídají

2.5 Ruština pro pokročilé

na otázky, které patří k obrázku. Také se seznamují s obraty používanými v restauraci, poté si objednávají jídlo na základě menu z učebnice a s pomocí obrázku se seznamují se stolováním v Rusku. Další lekce se zabývá nákupy, cvičení seznamuje žáky s postupem při výběru peněz z bankomatu, avšak studenti si sami musí sestavit pořadí. Seznamují se s názvy obchodů v ruštině a přiřazují jednotlivé produkty k obchodům, ve kterých mohou zboží koupit. Na konci lekce je žákům představena struktura ruské SMS, kdy se žáci mohou setkat s psaním ruské zprávy v latince, přepisují pak danou zprávu do azbuky a odpovídají na otázky. Také se pomocí krátkých obrátů seznamují s vyjádřením prosby, poděkování a vysvětlení, proč o něco prosíme. 5. lekce se zabývá odíváním, je zde představeno několik přísloví týkající se tohoto tématu, text o tom, kdy a jak vyjádřit kompliment. Text si žáci vyslechnou a zaškrtnou obraty, které mohou považovat za kompliment. Žáci mají vyjádřit kompliment svému spolužákovi. Poté si přečtou text M. J. Lermontova, kde popisuje vzhled hrdiny románu „Hrdina naší doby“ Pečorina. Je zde také obsažena krátká informace o Lermontovi. Poslední lekce je věnována sportu, opět můžeme využít texty z 1. dílu, vyzvat žáky k vyhledání informace o jiných sportech a sportovcích z Ruska. Jsou zde také cvičení na doplňování informací, přiřazení správného nadpisu k textu, výběr správné varianty, poslech a čtení textu, překlad výrazů, správné spojení ruských přísloví a českého ekvivalentu.

Tato učebnice zřejmě nejvíce pracuje s reáliemi Ruska, je na reáliích založena, žáci se seznamují s ruským jazykem převážně pomocí historie, kultury, sportu, představování života v Rusku atd. Žáci často plní různé úkoly sami, bez podpory učitele, učí se jazyk aktivně používat a učebnice odbourává jazykové bariéry. Cvičení jsou různorodá, jsou zde cvičení na rozvoj poslechu, řeči, doplňovací cvičení, překlady výrazů a vět, odpovědi na otázky, spojování správných částí vět, přiřazování názvů k obrázkům, převyprávění textu. Také jsou zde často poslechy, žáci odposlouchávají ruštinu rodilého mluvčího a nemají tak problém s konverzací, pokud se s Rusem setkají jinde než ve škole.

2.5 Ruština pro pokročilé

Tato učebnice se používá při výuce na vysoké škole. Jak již sám název naznačuje, učebnice je vytvořena pro ty, kteří ruský jazyk již ovládají. Byla vydána vydavatelstvím LEDA, autory jsou prof. PhDr. Vladimír Barnet, CSc., Zina Klikarová, Nina Turková, PhDr. Jana Vacková a prof. Galina Alexandrovna Zolotova, DrSc. Tato učebnice je pouze jednodílná, je k ní přidáno CD a její součástí jsou metodická doporučení. Učebnice je bez obrázků, proto se v ní mohou studenti občas ztratit, lze se v ní orientovat podle čísel

2.6 Shrnutí

lekci a cvičení. Na konci učebnice nalezneme pravopisné diktáty a klíč ke cvičením. Učebnice pracuje s rodným jazykem, je používán k pokynům ke cvičení a objasnění gramatiky.

Na začátku každé lekce je text, který souvisí s názvem lekce a s tím, co se bude dále probírat. Po textu následuje několik málo cvičení k pochopení textu a tematická slovní zásoba. Na slovní zásobu navazují audio orální cvičení a lexikální cvičení – doplňovací cvičení, dokončení vět, překlad. Poté následuje gramatika a cvičení na osvojení gramatického jevu, která jsou shodná se cvičeními lexikálními. Dále následuje doplňkový text a cvičení k textu. Na konci lekce jsou představeny různé situační výrazy a za nimi následují komunikativní cvičení.

Lingvoreálie v učebnici „Ruština pro pokročilé“

V jednotlivých lekcích je vždy představen problém, kterým se lekce zabývá. Jsou zde texty o středoškolském vzdělávání, Moskvě, stravování v Rusku, seznámení se s jídly ruské kuchyně, tradicí oslavy nového bytu, texty o geografii Ruska, ekologických problémech světa, představení ruských anekdot, představení sociálních programů, umění. Na konci každé lekce jsou shrnuty situační výrazy, které se týkají pozdravů, oslovení, seznamování, představování, blahopřání, pozvání, poděkování, prosby, žádosti, soustrasti, vybidnutí, nabídky, výtky, reklamace a odpovědi na ně. Jsou představeny v krátkém textu, který stručně shrnuje všechny možné obraty, které se týkají situací výše zmíněných.

Tato učebnice je dokonalým protikladem ostatních učebnic, o kterých se zmiňuji výše. Učebnice je bez obrázků, což někdy značně narušuje orientaci v učebnici, učitel tedy musí často dodávat své vlastní materiály. Studenti se seznamují se strohými informacemi, texty jsou zde prezentovány jako výpověď rodilého mluvčího. Cvičení jsou zde zaměřena hlavně k procvičení gramatických jevů, na pochopení textu je zde jen pár cvičení. Zato slovní zásoba je v každé lekci velice obsáhlá a obsahuje většinu slov, která se týkají daného tématu. Učitel má pak za úkol rozvíjet konverzaci, prověřovat, zda se studenti slovíčka opravdu naučili pomocí překladů, převyprávění doplňujících textů nebo pomocí referátů na dané téma.

2.6 Shrnutí

Některé učebnice pracují s reáliemi více, některé méně. Struktura učebnic bývá často založena na objasnění gramatiky, od níž se odvíjí další cvičení. Reálie jsou pak předávány pomocí krátkých informací ve speciálních rámečcích. Z tohoto hlediska se mi velmi líbí struktura učebnice „Времена“ a „Эхо“, kde jsou informace ze života, historie, kultury a dalších oblastí velice obsáhlé a přirozeně zakomponované do výuky. Žáky seznamují

2.6 Shrnutí

s nejdůležitějšími fakty ze života Rusů, pracují s hovorovou ruštinou a rozvíjejí ve velké míře poslech, čímž přispívají k porozumění řeči rodilých mluvčích. Velice se mi líbí, že učebnice pracují i s dnešními informacemi, rozvíjejí žádostivost žáků po dalších informacích o dění v Rusku. Tyto učebnice také předkládají řadu různorodých cvičení k zapamatování si informací, zvláště pak učebnice „Эхо“ pracuje hlavně s informacemi z různých oblastí života ruských občanů. Tyto učebnice se zaměřují na samostatnost žáků, vybízejí je k vlastní iniciativě, k vyhledávání dalších informací na internetu a v jiných zdrojích, usnadňují tak práci učitele. „Времена“ a „Эхо“ pracují s různorodými cvičeními – doplňování vynechaných míst ve větě nebo v celém textu, nechávají žáky, aby si sami vyhledali významy některých slov, která jsou vyznačena, spojování správných výrazů a vět, žáci sami vymýšlejí názvy některých textů, převyprávějí text, což mi chybí v učebnici „Радуга по-новому“. Žáci si tak snadněji zapamatovávají a osvojují informace a mohou se tak lépe orientovat ve zvycích a životě ruského národa. V učebnici „Радуга по-новому“ jsou informace týkající se reálií předávány v krátkých rámečcích, jsou velice strohé a učitel je často musí doplňovat svými materiály a vymýšlet další cvičení k tomu, aby si žáci probíranou informací zapamatovali. V dílech pro pokročilé mi přijde, že je zde obsaženo mnoho informací o historických osobnostech, zvláště pak v 5. díle jsou hlavně informace o spisovatelích a vědcích, což často ani žáky na střední škole nezajímá. Bylo by lepší zařadit mezi tyto osobnosti také některé ze současnosti, které žáci sami znají, aby se tak pozvedla jejich motivace k dalšímu rozvoji ruského jazyka a touha po dalším poznávání. Také jsou zde převážně úryvky z děl klasiků, z novodobých děl je zde jen hrstka. Myslím si, že žáky by více zajímalo, jak píší dnešní ruští autoři, ale samozřejmě bych zde ponechala i úryvky z děl klasiků, které často předčí svou dobu a je důležité je znát. Vzhledem k dnešní mládeži, která již moc nečte, bych do učebnice zařadila i ukázky z komiksů nebo z filmů. Na reálie z různých oblastí se zaměřují všechny díly učebnice, nejvíce však předposlední díl, kde se žáci dozvědí mnoho informací o Sibiři, Moskvě, stravování a svátcích, kdy tento díl tyto informace upřesňuje a seskupuje pod jednotlivá témata. Učebnice nedává moc velký prostor žákům k rozvoji komunikativní kompetence, jsou zde cvičení hlavně k zapamatování si gramatiky, život Rusů je předáván nejčastěji pomocí různě dlouhých textů a obrázků, které se zakládají hlavně na překladech z ruského do českého jazyka. Porozumění textu je zde kontrolováno málo, většinou prostřednictvím otázek, na které žák odpovídá, zakončováním vět nebo výběru správné možnosti. Střed mezi těmito učebnicemi představuje učebnice „Поехали“, kdy jsou žákům předávány informace z oblasti gramatiky i reálií na podobné úrovni. Již od samého začátku se žáci učí ruské říkanky a básničky, další reálie si osvojují při čtení textů o dané oblasti.

2.6 Shrnutí

Učebnice pracuje se cvičeními, jako jsou doplňovačky, křížovky, odpovědi na otázky. Je zde také spousta obrázků pro lepší představu, o čem se právě hovoří. Jako protiklad jsem v analýze také uvedla učebnici „Ruština pro pokročilé“, která s reáliemi pracuje, ale svým osobitým způsobem. S reáliemi se studenti seznamují hlavně při učení slovní zásoby, některé texty v učebnici přímo popisují města, zvyky, historii, v některých situacích jsou tyto informace předávány 3. osobou. V učebnici nenajdeme obrázky, proto učitel musí doplňovat výuku vlastním materiálem, aby studenti věděli, o čem se mluví. I když se předpokládá, že spousta věcí již znají, učebnice je hlavně pro zopakování a prohloubení.

Z hlediska posloupnosti výuky lingvoreálií je dobré, aby si učitel rozložil práci ve třídě a na začátku každého školního roku si napsal, jaké téma a v jakou dobu žákům objasní. Je vhodné se držet učebnic, většina z nich předává informace žákům vhodným způsobem a postupně.

Začátek výuky ruského jazyka je nejlépe zpracován v učebnici „Поехали“, kde se žáci na začátku učí pouze ruské básničky a písničky, díky nimž si začínají osvojovat výslovnost a zapamatovávají si nová slova. Tohoto postupu bych se také držela. Když se žáci seznámí s azbukou, začala bych pomalu žáky seznamovat s Moskvou a jejími nejznámějšími památkami – Kreml, Rudé náměstí, Velké divadlo. Na začátku bych žákům podala pouze základní informace o těchto místech, kde se nachází, co zde můžeme najít. Postupem času bych se k tomuto tématu vždy vracela a dodávala žákům další informace o Moskvě. Zároveň bych s přibývajícím znalostí ruského jazyka začala přidávat informace o jiných městech a památných místech Ruska. Pro seznámení s novými místy bych použila krátký výklad nebo text. Poté bych vyzvala žáky, aby si vytvořili skupinky, kdy každá skupinka v průběhu roku představí alespoň jedno místo Ruska. V závislosti na přidávání informací o různých místech Ruska se žáci budou okrajově seznamovat také s historií Ruska. Jako další téma bych zařadila téma restaurace, aby žáci věděli, jak si mohou objednat jídlo v restauraci, jak vypadají jednotlivá jídla a z čeho jsou uvařena. Žáky samozřejmě nebudu seznamovat se všemi ingrediencemi, ale jen s těmi základními, aby například věděli, že základní surovina boršč je řepa nebo rajče. Po té, co bych seznámila žáky s tématem restaurace, přesunula bych se k nákupům. Hodiny by byly věnovány opět způsobu nakupování, frázím, které se zde užívají a k osvojení si tematické slovní zásoby. Dále bych zařadila téma školy, aby se žáci dozvěděli o tom, jak se učí v ruské škole, jakým způsobem zde probíhá výuka a jaký je systém vzdělávání v Rusku. Vzhledem k tomu, že většinu žáků zajímá jejich zevnějšek, zařadila bych následně téma o módě, kdy bych žákům představila dřívější oděv Rusů, bavili bychom se o dnešní módě, což by bylo zřejmě hlavní téma pro dívky. Poté bych se věnovala

3.1 Город и спорт

kultuře - filmu, divadlu, literárním dílům, novinám, internetu a představitelům různých oblastí. Po tomto tématu mohu volně navázat na téma sportu, které bude zřejmě nejvíce zajímat mužské osazenstvo třídy.

Osobně jsem zastáncem aktuálních informací ve výuce, proto bych na začátku školního roku žákům zadala, aby si vždy jeden z nich připravil krátkou aktualitu o Rusku, kterou najde na internetu nebo v novinách. Na začátku výuky by tyto aktuality žáci předávali spolužákům česky a postupem času bych zadávala vyhledávání informací v ruštině. Čeho by se tato aktualita týkala, to by záleželo na žákovi. Během školního roku bych žáky upozorňovala na svátky, které se právě slaví v Rusku a touto cestou bych je seznámila s jednotlivými svátky v Ruské Federaci. Dále bych je seznámila se způsobem, jak jsou svátky slaveny a s tradicemi, které se jich týkají. Na začátku výuky bych žáky seznámila se základními informacemi o daném svátku, každým rokem bych pak přidávala další informace, až bych se dostala k historii svátku, jak se slavil kdysi. Během školního roku bych také zařazovala do výuky práci s úryvky z pohádek a filmů, aby se žáci co nejvíce seznámili s hovorovou ruštinou. Žánr bych vybírala na základě věku žáků.

Množství předaných informací by záleželo na tom, na jak dlouho je naplánována výuka ruského jazyka na dané školy. Pokud je výuka ruského jazyka plánována na 4 roky, budou informace předávány volnější, pomalejší formou. Pokud se však žáci učí rusky pouze 1 nebo 2 roky, bude množství předaných informací větší.

3. Pracovní listy

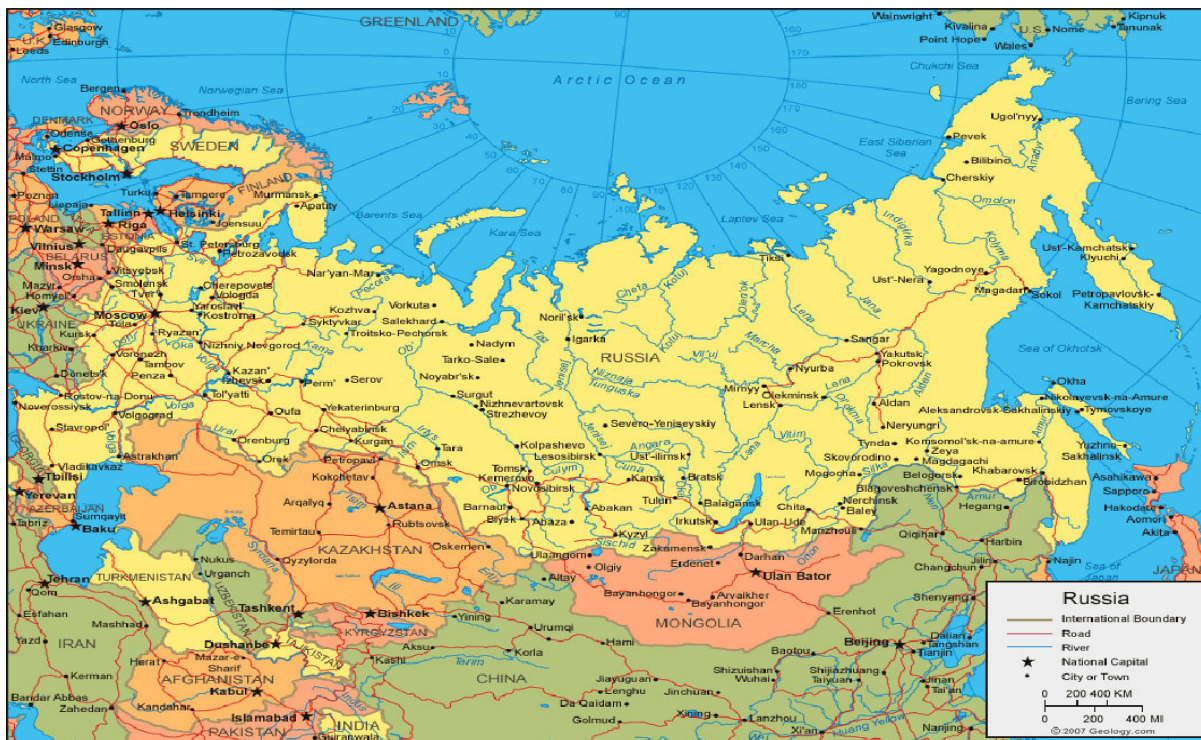
V této části je vypracováno několik pracovních listů k různým tématům v takové formě, ve které bych využívala lingvoreálie osobně na hodinách ruského jazyka. Snažím se, aby se žáci seznámili také s aktuálními informacemi, s tím, co se právě v Rusku děje. Tyto pracovní listy budu přiřazovat k jednotlivým lekcím učebnice „Времена“. Navrhuji zde, kdy se mohou pracovní listy, použít, k jakým tématům je přiřadit, v jaké lekci učebnice je využít.

3.1 Город и спорт

Tento pracovní list můžeme použít k tématu sportu, zároveň se žáci seznamují s dalšími městy Ruska. Zároveň některé části pracovního listu můžeme využít při výuce o Moskvě, Petrohradu a jiných místech Ruska. V učebnici „Времена“ můžeme část pracovního listu využít ve 2. díle ve 3. lekci. Článek a cvičení o olympijských hrách můžeme využít také ve 2. díle, ve 4. lekci, kde se na konci nachází článek o hrách, poslední část

3.1 Город и спорт

pracovního listu můžeme využít jako doplnění k textu, seznámení žáků s aktuálními Olympijskými hrami v Rusku. Část listu o sportovcích můžeme také využít jako rozvíjející článek ve 3. díle v 6. lekci, kde se nachází článek o Marii Šarapovové. Zároveň si žáci na konci pracovního listu procvičí slovní zásobu, která se týká sportu



Obr. číslo: [1] Mapa Ruska

1. Обозначь на карте России города: (*označ na mapě ruská města*)

- Москва
- Новосибирск
- Санкт-Петербург
- Ростов на – Дону
- Казань
- Екатеринбург
- Нижний Новгород

2. Ответь на вопросы: (*Odpověz na otázky*)

a) В каких городах в России проходит соревнование KHL? Выпиши эти города, найди их на карте и обозначи. Не знаешь ли, где проходит это соревнование, найди эту информацию в интернете:

3.1 Город и спорт

б) В КНЛ принимают участие и другие команды из разных стран. Какие? Какая команда играет в Праге?

в) Как ты думаешь, чем можно заниматься в Москве, Санкт-Петербурге, Омске? Какие спортивные клубы здесь можно найти?

г) Каких русских спортсменов ты знаешь? В чем они участвуют?

д) Какие чешские спортсмены занимаются спортом в России? В каких городах?

3. Прочитай текст и заполни пропуски: (*Přečti text a doplň prázdná místa*)

Зимние Олимпийские игры в Сочи

Зимние олимпийские игры 2014 в Сочи – это международное..... мероприятие, которое пройдет в..... в феврале 2014 года. На территории России пройдут..... игры во второй раз. Первые прошли в 1980..... в Москве. Талисманами игр были избраны Белый мишка, снежный Леопард и Зайка. Спортсмены могут участвовать в разных спортивных..... – прыжки с трамплина, фигурное катание, эстафета в санном спорте, биатлон, катание на лыжах, сноуборде, керлинг, конькобежный спорт, хоккей с шайбой и другие. Олимпийский парк Сочи расположен на побережье Черного..... в Имеретинской низменности. Живет здесь около 330 000 жителей и как известно, Сочи самый длинный город в Европе. Сочи растягивается в..... 147 км. После Олимпийских игр пройдут в Сочи также Паралимпийские игры. Многие говорят, что Олимпиада будет самой дорогой.

Слова из текста: году, Сочи, Олимпийские, длину, моря, спортивное, дисциплинах

Упражнения к тексту: (*Cvičení k textu*)

- О чем идет речь в тексте?
- Найди на карте Сочи
- Какие спорты включены в программу зимних Олимпийских игр 2014
- Найди талисманы Олимпиады в интернете



Obr. číslo:[2] Znak olympijských her

3.2. Праздники и традиции

- Опиши своими словами эмблему Олимпийских игр 2014
- Найди в интернете другую информацию о Олимпийских играх 2014 и расскажи своим одноклассникам эту информацию
- Напиши короткий рассказ о том, что бы ты делал, когда бы ты участвовал в Олимпийских играх – только смотрел или тоже участвовал в играх? В каком виде спорта?

3.2. Праздники и традиции

Tento pracovní list lze využít při výuce o svátcích v Rusku a o tradicích, které se týkají těchto svátků. Poslední část tohoto pracovní listu lze využít také při výuce o oblečení a módě. List tedy můžeme rozdělit na dvě části a využít tyto části zvlášť. V závislosti na učebnici „Времена“ můžeme tento pracovní list využít již v 1. díle, kdy se v 6. lekci nachází text o zimních prázdninách, které zahrnují Nový rok a Vánoce. Poslední část můžeme využít při použití 2. dílu učebnice „Времена“, v 11. lekci, která je věnována módě.

1. Прочитай текст: (*Přečti text*)

Масленица

Это праздник, который русские отмечают в Марте. Это древний славянский праздник, который открывает сырная неделя – это веселые проводы зимы, озаренные радостным ожиданием близкого тепла. Непременный атрибут масленицы – блины. Они имели ритуальное значение. Круглые, румяные, горячие – символ солнца, которое удлиняет дни. На каждый день масленой недели существовали определенные обряды. В понедельник – встреча Масленицы, во вторник – заигрыши, в среду – тещи приглашали на блины молодые, которые недавно поженились, в четверг – санные катания, в пятницу – тещины вечерки, суббота – отводилась золовкиным посиделкам и во воскресенье все встречались друзья и знакомые и просили прощения друг у друга. Вот такой праздник Масленица в России.

Упражнения к тексту: (*cvičení k textu*)

- О чем идет в тексте речь?
- Какой праздник отмечаем в Чешской республике? Он похож на Масленицу.
- Опиши рисунок: Что случится с куклой?

3.2. Праздники и традиции



Obr. číslo: [3] Maslenica

2. Ответь на вопросы: (Odpověz na otázky)

- а) Какие другие праздники русские еще отмечают?
- б) Сравни праздники, о которых ты рассказал, с праздниками в Чешской республике. Какие похожи? Чем они отличаются?
- в) Как русские отмечают Рождество и Новый год?
- г) Как отмечают Пасху?
- д) Какие традиции отмечаем в Чехии во время ниже приведенных праздников? Чем отличаются русские и чешские праздники?

3. Соедини, что к чему принадлежит? (Přičad', co k sobě patří)

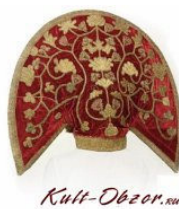
Рождество	ёлка
	кулич
Новый год	ветераны мировой войны
	черно-оранжевая лента
Пасха	Дед Мороз и Снегурочка
	подарки
День победы	Христос воскрес!
	встреча всей семьи
	священие яиц и еды

3.2. Праздники и традиции

4. Соедини праздники и даты празднования в 2013 году: (*Přiřad' správné datum ke svátku*)

Новый год	9 Мая
Рождество	5 Мая, но не ежегодно
День святого Валентина	31 декабря
Международный женский день	7 января
Пасха	14 февраля
День победы	8 марта

5. Прочитай текст и сравни русскую национальную одежду и чешскую национальную одежду: (*Přečti si text a porovnej ruský a český národní oděv*)



Obr. číslo: [4] Ruský národní oděv

Национальная русская женская и мужская одежда

Это длинный красный сарафан или платье без рукавов свободного покроя. Под сарафан девушки одевали рубаху, белую, украшенную вышивкой, жемчугом. На платье завязывали широкий пояс, черный, красный, иногда разноцветный. Комплект дополняет передник. Мужчины надевали рубаху как главный стрипут, после лапти, валенки, телогрейки, тепляки, шушуны, исподки, волосянки и прочее. Отличия в покрое, узоре, расцветке одежды зависели от географического расположения.

6. Придумай, как выглядит сегодняшняя национальная одежда русских? Что обычно надевают молодые люди? Если хочешь, нарисуй такую одежду. (*Vymysli, jak by vypadal dnešní národní oděv Rusů? Co si většinou oblékají mladí lidé? Pokud chceš, namaluj tento oděv.*)

3.3 Питание

Pracovní list „питание“ můžeme využít pro výuku o stravování, o ruských restauracích a jídlech. Učebnice „Времена“ se tématem občerstvování zabývá ve 3. díle ve 2. lekci, tento pracovní list tak může sloužit k zopakování této lekce. Některé části pracovního listu také mohou sloužit ke zopakování různých druhů produktů, které jsou probírány ve 2. díle v 10. lekci.

1. Прочитай текст: *(Přečti text)*

Национальные русские блюда

Русская кухня разнообразна. В ней можно найти блюда из разных продуктов. Из сладкого можно предложить калачи, пряники, мед или варенье, печеные фрукты и ягоды. Во время праздников русские готовят специальные блюда – блины во время Масленицы, кулич и пасха во время Пасхи. Очень известные блюда по всем мире, это щи, борщ или уха как первые блюда. На второе можно готовить шашлык, салат „Оливье“, винегрет, пельмени. Русские часто для своих блюд употребляют майонез и сметану, но тоже любят рыбы. Очень известна тоже русская икра. Что касается напитков, как все знают, пьют водку, но еще больше русские пьют чай, который готовят в самоваре. Также пьют квас. По международной организации квас является пивом, но в России это самостоятельный напиток.

Упражнения к тексту: *(Cvičení k textu)*

- Какие русские блюда ты знаешь?
- В чем русские готовят чай?
- Что такое квас? Найди больше информации в интернете.
- Как ты думаешь, что все можно положить в борщ?

2. Переведи рецепт и угадай, к какому блюду рецепт относится: *(Přelož recept a uhádni, na jaké jídlo je tento recept)*

Вам нужны 2,5 стаканы молока, 5 полных столовых ложек муки, 2 яйца, 1 столовая ложка сахара, 0,5 чайной ложки соли, 0,5 чайной ложки соды, одна столовая ложка уксуса. Это блюдо приготовьте таким способом: яйца, соль и сахар взбить, постепенно добавьте мукой и молоком. Соду соединить с уксусом и внести в тесто. Все хорошо перемешать. Потом жарит тесто на сковороде на растительном масле.

3.3 Питание

У этого блюда разные начинки – мясо, рыба, икра, грибы, сыр, яйцо, ягоды, шоколад и другие.

3. Соедини блюда, продукты, из которых они изготовлены и рисунки этих блюд: (*Přičad' jídla, produkty a obrázky jednotlivých jídel*)

1) борщ

дрожжи

отварной картофель

2) уха

сметана

мясо

3) кулич

изюм



Obr. číslo: [5] Salát Olivé

4) салат Оливье

лук

соленые огурцы

рыба

карамель

майонез

пряность



Obr. číslo: [6] Boršč



Obr. číslo: [7] Kulič



Obr. číslo: [8] Ucha

4. Ответь на вопросы: (*Odpověz na otázku*)

а) Какие блюда ты предпочитаешь на обед или ужин?

б) Объясни:

Что такое гарнир?

Как вести себя в ресторане?

Как можно обратиться к официанту?

Какое значение имеет хлеб в русской кухне?

5. Со своим одноклассником придумай диалог на тему: (*Se svým spolužákem vymysli dialogy na téma*)

В ресторане хочу что-нибудь заказать на обед, но не знаю, что заказать.

У меня гости и я их спрашиваю, что им приготовить на ужин?

3.4 Фильм и театр

Официант предлагает гостям фирменные блюда.

Делаем покупки в прилавочном магазине.

6. У тебя гости, сделай для них меню! (*Máš hosty, připrav pro ně menu!*)

ж) Какое русское блюдо ты хочешь приготовить? Найди рецепт и перескажи его своим одноклассникам. (*Jaká ruská jídla bys chtěl uvařit? Najdi recept a řekni ho svým spolužákům*)

3.4 Фильм и театр

Pracovní list na toto téma můžeme využít v případě, kdy se studenty hovoříme o kultuře v Rusku. Téma kultury je však velice obsáhlé, proto jsem ho ve své diplomové práci ohraničila pouze na film a divadlo. Filmem a divadlem se zabývá i učebnice „Времена“, а to v 1. díle v předposlední 9. lekci, kde je zmínka o Dětském hudebním divadle. Dále pracovní list můžeme využít v 7. lekci, která se zabývá pohádkami, které mohou jsou často zfilmovány. Celá 12. lekce je věnována tématu kina, filmům a režisérům. Ve 3. díle v 9. lekci je text o ruském herci, část pracovního listu můžeme využít i zde. Se zmínkami o kultuře se však setkáváme během celé výuky ruského jazyka.

1. Прочитай текст: (*Přečti text*)

Московские театры

Самый известный театр в Москве – Большой театр. Он находится в центре Москвы и включает в себе балетную и оперную труппы. Недавно он прошел реконструкцией. В главном здесь ставят классические постановки оперных и балетных спектаклей. Но в Москве находятся еще другие театры – МХАТ, который работает на трех местах Москвы и где играют пьесы Л. Н. Толстого, А. П. Чехова, А. Н. Островского и других. Дальше здесь можно найти театр на Таганке, он является театром драмы и комедии, где в свое время выполнял роли Владимир Высоцкий. Он является одним из самых популярных театров в Москве. Хотите-ли посмотреть мюзикл, вам нужно посетить театр Ленком, который имеет самую хорошую труппу в мире. В Москве, конечно, можно найти целый ряд театров, но эти самые известные и туда вам нужно идти, когда вы находитесь в Москве. Что касается кино, вы можете идти в разные комплексы, которые можно сравнить с нашими Cinema City. Здесь идут

3.4 Фильм и театр

разные фильмы из всего мира, но часто вы встретитесь с интересным дублированием, когда одновременно говорят по-русски и по другому языку. Но когда вы успеете, будут в фильме только русские субтитры.

Упражнения к тексту (Cvičení k textu)

- В какие театры можно идти в Москве?
- Попробуй описать русское кино.
- Кто такой Владимир Высоцкий? Если не знаешь, найди информацию в интернете.
- Найди в интернете другие театры в Москве.

2. Ответь на вопросы: (Odpověz na otázky)

а) Ты знаешь какие-нибудь русские фильмы или сказки? Быстро перескажи их содержание.

б) Какие жанры фильмов ты знаешь? Какие любишь?

в) Кто такой Андрей Сергеевич Михалков-Кончаловский? Если не знаешь, найди эту информацию в учебнике и потом перескажи его историю.

г) Знаешь какие-нибудь русские пьесы, балет? Кто их производил?

3. У тебя собственное кино/театр и тебе нужно подготовить программу на следующую неделю. Какие фильмы/ пьесы ты поставишь? (Máš své vlastní kino/divadlo a musíš připravit program na příští týden. Jaké filmy/hry budou v kině?)

4. Ukázka z filmu Mrazík, žáci mají za úkol porozumět textu a poté ho přeříkat. Ukázka se pustí několikrát, aby žáci měli možnost vše správně pochopit. Dalším úkolem je dovyprávět pohádku, popsat postavy z filmu.

Závěr

Diplomová práce podává informace o lingvoreáliích, tedy způsobu výuky reálií, metodiky, jak vyučovat a seznamovat žáky s reáliemi země, jejíž jazyk se učí. V tomto případě ruského jazyka.

Nalezneme zde několik pohledů různých vědců na toto téma, porovnání lingvoreálií s vědami, které jsou s nimi propojeny – reálie, lingvistika, kulturologie a lingvokulturologie. Před porovnáním lze ještě nalézt krátké informace o těchto vědních disciplínách, aby čtenář věděl, čeho se jednotlivé disciplíny týkají.

Dále diplomová práce podává přehled knih, učebnic a slovníků, které přímo pracují s pojmem lingvoreálie.

Na konci teoretické části nalezneme hlavní představitele lingvoreálií, jejich krátký životopis a jejich díla, která se věnují přímo problematice lingvoreálií.

Praktická část nabízí analýzu některých učebnic z českého trhu, se kterými se učitelé nejčastěji setkávají při výuce ruského jazyka na základních a středních školách. Každá analýza obsahuje základní informace o učebnici, její základní strukturu a rozbor učebnice z pohledu lingvoreálií, jak jsou zde předávány žákům informace o dané zemi, jak si tyto informace žáci osvojují a návrhy k další práci s probíraným tématem.

Na konci diplomové práce jsou uvedeny pracovní listy. Tyto listy jsou věnovány pouze některým tématům, protože, jak již zmiňuji v úvodu, do lingvoreálií lze zahrnout velké množství různých informací a je velice obsáhlé. Často učitel ani nemá šanci žáky se všemi informacemi seznámit.

Cílem této diplomové práce bylo seznámit s pojmem lingvoreálie a s lingvoreáliemi v oblasti učebnic ruského jazyka.

Diplomová práce může sloužit jako přehled pro ty, kteří chtějí zjistit základní informace o lingvoreáliích nebo jako předloha pro práci s učebnicemi ruského jazyka. Pracovní listy také mohou sloužit jako předloha, doplnění nebo zopakování naučené látky, která se týkala daného tématu.

Resume

A Linguistic facts in teaching Russia language is a main topic of this dissertation work. The dissertation work familiarizes with the main information about linguistic facts, witch means teaching of the facts in another country.

You can find here a lot of views on this topic, comparison this topic with another disciplines like linguistics, facts, etc.. Before comparison you can find here short information about this disciplines.

In this dissertation work is also summary of the books, textbooks and dictionaries about the main topic.

At the end of the theoretical part is summary of the main performers, their biography and their publication, which deal with linguistic facts.

At the second part of the dissertation work is analysis of some textbooks from the Czech shops, which the teachers working with most. It is textbooks for the basic and high schools. In every analysis is main information about textbook, basic structure of the textbook and analysis that textbook, which involve linguistic facts. It is presentation about way of the teaching facts, how students learn this information. It is also proposal for the future work.

At the end of the dissertation work are worksheets. They are just for some topics, because the linguistic facts are really extensive. To this topic we can involve much information about country whose language we are learning. Teacher cannot give every information about country to the students.

The target of this dissertation work was apprise with the linguistic facts and with this topic in the Czech textbooks.

This dissertation work can serve as an index about teaching facts, it can be pattern for the teaching facts and the worksheets can serve to work in class.

Резюме

Основной темой дипломной работы является Страноведение в обучении русского языка.

Работа определяет понятие страноведения. Это значит методы преподавания реалией, каким способом преподавать и передавать студентам информацию о стране изучаемого языка. В этом случае мы говорим о русском языке.

Дипломная работа представляет некоторые взгляды на тему страноведения, сравнение страноведения с другими дисциплинами, которые близкие страноведению. Перед сравнением можно еще найти короткую информацию об этих дисциплинах.

Дальше работа представляет книги, учебники и словари, которые касаются этой темы.

В конце теоретической части работы можно найти некоторые представители страноведения, их короткую биографию и публикации, которые касаются темы дипломной работы.

Работа содержит анализы некоторых учебников, которые можно найти на рынке в Чехии и которые преподаватели употребляют к преподаванию русского языка больше всего. В каждом анализе можно найти основную информацию об учебнике, основную структуру учебника и анализ учебника, который касается страноведения, способа передачи информации студентам и предложения к работе с этой темой.

Последняя часть содержит рабочие бумаги, которые посвящены только некоторым темам, потому что тема страноведение очень широкая. Преподаватель часто не успеет передать студентам всю информацию о стране.

Целью дипломной работы является ознакомление с темой страноведения и показ этот темы в учебниках русского языка в Чехии.

Работой могут пользоваться люди, которые хотят узнать основную информацию о страноведении или работа для людей, которые хотят работать с учебниками русского языка. Рабочие бумаги можно использовать при обучении русскому языку.

Seznam použité literatury

МИХАЙЛОВА, Е. В.: *Лингвострановедение как аспект методики преподавания иностранного языка*, МБОУ.

ФУРМАНОВА, В. П., *Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранным языкам*, 1984.

ЛОПАТИН, В. В., ЛОПАТИНА, Л. Е., *Толковый словарь современного русского языка*, Москва: 2010.

АЗИМОВ, Э. Г., ЩУКИН, А. Н., *Словарь методических терминов*, Санкт-Петербург: Златоуст, 1999.

ВЕРЕЩАГИН, Е. М., КОСТОМАРОВ, В. Г., *Лингвострановедческая теория слова*, Москва: Русский язык, 1980.

ВЕРЕЩАГИН, Е.М. – КОСТОМАРОВ, В.Г. – МОРКОВКИН, В.В.: *Об учебном лингвострановедческом словаре безэквивалентной лексики // Лингвострановедческий аспект преподавания русского языка иностранцам* – Москва: 1974.

СТЕВАНОВИЧ, С., *Lingvoreálie ako prístup vo vyučovaní ruského jazyka jako cudzieho, Страноведческий подход в преподавании русского языка как иностранного*, Кемерово: Россия.

АЛЕКСАНДРОВНА, Г. П., *Лингвострановедение и страноведение (английский язык)*, Новгород: Новгородский государственный университет, 2006.

ПАССОВ, Е. И., *Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования. Развитие индивидуальности в диалоге культур.*, Москва, Просвещение: 2000.

NEDOMOVÁ, Z., VLHOVÁ, K., *Metodika výuky ruského jazyka na 2. stupni základní školy a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*, Ostrava: Synergie, 2009.

DULEBOVÁ, I., *Realie a lingvoreálie alebo o otázke kulturologického smerovania cudzojazyčnej edukácie*, Bratislava.

ŽOFKOVÁ, H., EIBENOVÁ, K., LIPTÁKOVÁ, Z., ŠAROCH, J., *Поехали 1. – 3. díl učebnice*, Úvaly, Praha: ALBRA, SPL – PRÁCE, 2005.

JELÍNEK, S., a kol., *Радуга по новому 1.- 5. díl učebnice*. Plzeň: Fraus, 2011.

CHAMRAJEVA, J., IVANOVA, E., BRONIARZ, R., *Времена*. Dubicko: Infoa, 2009.

GAWECKA-AJCHEL, B., *Эхо*. Dubicko: Infoa. 2009.

BARNET, V., KLIKAROVÁ, Z., TURKOVÁ, N., VACKOVÁ, J., ZOLOTOVA, G., *Ruština pro pokročilé*. Voznice: LEDA, 2007.

Internetové zdroje:

Prispěvatelé wikipedie, lingvistika [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [Citováno 24.11.2002], Dostupný z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lingvistika>

Lingvoreálie [online], narod.ru. [Citováno 28.12.2002], Dostupný z:
rflnet.narod.ru/linguostranoved.html

J. M. Vereščagin [online], Pravoslavná encyklopedie [Citováno 6.2.2012], Dostupný z:
www.pravenc.ru/text/150409.html

Prispěvatelé wikipedie, Zimní olympijské hry [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [Citováno 26.2.2006], Dostupný z:
http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B8%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%9E%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%BF%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%B8%D0%B3%D1%80%D1%8B_2014

Obr. číslo: [1] Google.com, mapa Ruska [online]. [Citováno 2.7.2012] Dostupný z:

https://www.google.cz/search?q=politick%C3%A1+mapa+ruska&client=firefox-a&rls=org.mozilla:cs:official&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=-fvRUY_SLYWL4AS9qYGAAG&ved=0CCwQsAQ&biw=1366&bih=665#facrc=_&imgc=PNp89FocLSPhM%3A%3BCs-vB706hLWdRM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.fondmarket.cz%252Fimages%252Fclanky%252Ffondmarket_clanky_m_o%252F1952008%252Frusko-mapa.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.fondmarket.cz%252Ffondy-a-investicni-produkty%252Fwiof-russian-opportunities-fund-1%252F%3B1065%3B852

Obr. číslo: [2] Příspěvatelé wikipedie, znak Olympijských her 2014 [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [Citováno 15.11.2011], Dostupný z: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:RR5015-0001R.png?uselang=ru>

Obr. číslo: [3] русский народный костюм на масленицу [online]. ПоясОК.com Народная одежда для детей и взрослых. [Citováno 15.01.2012], dostupný z: <http://kult-obzor.ru/odezhda/5944-russkaya-nacionalnaya-odezhda.html>

Obr. číslo: [4] <http://kult-obzor.ru/odezhda/5944-russkaya-nacionalnaya-odezhda.html>

Obr. číslo: [5] Příspěvatelé wikipedie, salát olive [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [Citováno 31.12.2012], Dostupný z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Olivier_russian_salad_made_by_recepie_of_Hermit_age_restaurant.jpg?uselang=ru

Obr. číslo: [6] Příspěvatelé wikipedie, boršč [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [Citováno 11.3.2008], Dostupný z: <http://ru.wikipedia.org/wiki/борщ>

Obr. číslo: [7] Příspěvatelé wikipedie, kulič [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [Citováno 6.1.2007], Dostupný z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kulich_pies.JPG?uselang=ru

Obr. číslo: [8] Příspěvatelé wikipedie, polévka ucha[online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie. [Citováno 6.3.2011], Dostupný z: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Опеканная_уха.JPG?uselang=ru